

KORTLÆGNINGSRAPPORT

DOMME OG NÆVNSSAGER OM DISKRIMINATION PÅ
GRUND AF ETNICITET OG HANDICAP 2009-2014

Kortlægningsrapport
Domme og nævnssager om diskrimination på grund af etnicitet og handicap

Udarbejdet af Als Research
for Ankestyrelsen.

Forfattet af: Jacob Als Thomsen, Brigitte Dragsted Mutengwa, Katrine Brædder Andersen og Margit Helle Thomsen.

Als Research ApS
Ny Vestergade 1, 2. TH
1471 København K.
www.alsresearch.dk

ISBN: 978-87-93373-02-0

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Resumé	3
1.2 Kortlægningens resultater	4
2. Overblik I tal	6
3. Juridiske rammer og begrebsafklaring	8
3.1 Ligebehandlingsnævnet	8
3.2 Lovgrundlaget i Danmark	8
3.3 Internationale konventioner og bestemmelser	10
3.4 Centrale undersøgelser og begreber	11
4. Indsamlings- og kategoriseringsmetode	13
4.1 Udsøgning af nævnssager	13
4.2 Udvikling af et kategoriseringssystem	13
4.3 Indsamling af domstolsafgørelser	13
4.4 Kommentarer om indsamlingsmetode	16
5. Præsentation af sager	17
5.1 Omfang og art af anlagte nævnssager	17
5.2 Nævnssagernes forløb og udfald	19
5.3 Eksempler på nævnssager	19
5.4 Omfang og art af domstolsafgørelser	22
5.5 Domstolssagernes forløb og udfald	24
5.6 Eksempler på domstolssager	26
5.7 Sager, der er gået fra nævnet til en domstol	29
5.8 Ankede sager	29
5.9 Opsamling	32

6. Udvikling i løbet af kortlægningsperioden	33
6.1 Udviklingen i omfang og regional fordeling af nævnssager 2009-2013	33
6.2 Domstolsafgørelser fordelt på årstal	35
6.3 Opsamling	35
7. Målgruppeprofiler	36
7.1 Kønsfordeling blandt klager og sagsøgere	36
7.2 Aldersfordeling blandt klager i nævnssager	38
7.3 Regional fordeling af klager og sagsøgere	39
7.4 Sektoriel fordeling af indklagede og sagsøgte	41
7.5 Opsamling	43
8. Oplevet diskrimination og barrierer for at anlægge sager	45
8.1 Oplevet diskrimination	45
8.2 Forskel mellem oplevet diskrimination og anlagte sager	46
8.3 Barrierer for at anlægge etnicitetssager ved Ligebehandlingsnævnet	46
8.4 Barrierer for at anlægge sager om race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse ved domstolene	47
8.5 Barrierer for at anlægge handicapsager ved Ligebehandlingsnævnet	48
8.6 Barrierer for at anlægge handicapsager ved domstolene	49
Litteratur	50

1. RESUMÉ

Undersøgelsens baggrund og formål

Formålet med denne kortlægning er at afdække, i hvilket omfang der i perioden 2009 – 2014 blev anlagt og afgjort sager ved danske nævn og domstole om diskrimination på grund af race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse, handicap samt multipel diskrimination, dvs. hvor de ovennævnte diskriminationsgrunde optræder sammen med andre diskriminationsgrunde.

Kortlægningen er blevet udført for Ankestyrelsen med henblik på at afdække omfanget af ulovlig (også kaldet "faktisk") diskrimination i Danmark. Kortlægningens resultater skal udgøre et supplement til tallene for oplevet diskrimination blandt målgrupperne.

Mere specifikt tilvejebringer kortlægningen viden om systematikker i forhold til, hvor og hvordan forskelsbehandling og hadforbrydelser finder sted, samt hvilke hændelser, som typisk ligger til grund for diskriminationssager. Kortlægningen tegner yderligere en regional og demografisk karakteristik af de personer, som indberetter sager, samt en karakteristik af de organisationer, myndigheder og institutioner, der bliver indklaget/sagsøgt for diskrimination.

Kortlægningen begrænser sig til sager ved nævn eller domstole, der er ført efter den diskriminationslovgivning, som gælder i Danmark: *Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet*, *Lov om etnisk ligebehandling*, *Lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af race mv.* og *Straffelovens §266b og §81,6*.

Undersøgelsens metoder og datagrundlag

I første omgang er afgørelsesresuméer fra Ligebehandlingsnævnets etnicitets- og handicapsager i perioden 2009 – 2014 blevet fremsøgt i nævnets afgørelsesdatabase. Domstolsafgørelserne er blevet indsamlet gennem en kombination af søgning i relevante databaser og lister samt via kontakt til 66 relevante fagpersoner fra interesseorganisationer, fagbevægelser og myndigheder samt advokater, forskere og borgerrådgivere. Der er yderligere taget kontakt til Danmarks 24 byretter samt Østre og Vestre Landsret.

De indsamlede og kategoriserede afgørelser fra Ligebehandlingsnævnet og domstolene er efterfølgende blevet sammenholdt med relevant litteratur og tidligere undersøgelser på området. Derudover er der gennemført en interviewundersøgelse med 30 af de 66 ovennævnte fagpersoner, som har ekspertise på de to områder.

Undersøgelsens datagrundlag udgøres således af afgørelsesresuméer fra Ligebehandlingsnævnets afgørelsesdatabase, skriftlige anonymiserede afgørelser fra domstole, interviewmateriale fra interview med 30 fagpersoner samt relevant litteratur og tidligere undersøgelser på området (se litteraturliste).

1.2 Kortlægningens resultater

Ligebehandlingsnævnets sager

Ligebehandlingsnævnet har modtaget i alt 236 sager om diskrimination på grund af etnicitet eller handicap i løbet af kortlægningsperioden. Omkring 2/3 er etnicitetssager, mens omkring 1/3 er handicapsager. En lille del af sagerne (19) kan siges at være multiple ud fra Ligebehandlingsnævnets afgørelsesresuméer.

Den mest hyppigt forekommende klageårsag blandt nævnsagerne om etnicitet er chikane, hvilket indebærer nedværdigende udtalelser, som er rettet direkte mod en berørt enkeltperson eller flere berørte enkeltpersoner. Derudover fordeler etnicitetssagerne sig hovedsageligt på klageemner relateret til adgangsforhold, både inden for arbejdsmarkedet og uden for arbejdsmarkedet, såsom jobsøgning, diskoteker, lån, leje, konti mv.. Mere end halvdelen af handicapsagerne er ført af arbejdstagere, der er blevet afskediget fra deres job, og som mener, at afskedigelsen skyldes ulovlig forskelsbehandling på grund af handicap.

Ligebehandlingsnævnet har givet klager medhold i 31 ud af de 236 sager. I hovedparten af de øvrige sager har nævnet ikke givet klager medhold, mens nogle sager er blevet afvist, fordi de har ligget uden for nævnets beføjelser

Domstolssager

I kortlægningen er der fremkommet 58 afgørelser fra danske domstole inden for kortlægningsperioden. Langt størstedelen (38 sager) er handicapsager, som handler om afskedigelse. Der er 5 civile sager om diskrimination på grund af race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse og 10 sager om hadtale efter Straffelovens §266b. 2 af sagerne kan siges at være multiple.

Domstolene har givet sagsøger medhold i omkring halvdelen af de civile sager. Tiltalte er fundet skyldig i omkring halvdelen af straffesagerne om hadtale. 24 af domstolssagerne er blevet anket til en højere instans mindst én gang. Den højere instans har dog i størstedelen af tilfældene stadfæstet dommen fra den lavere instans.

Udvikling inden for kortlægningsperioden

Fra begyndelsen af kortlægningsperioden i 2009 til og med 2013 har der været en stigning i antallet af modtagne handicapsager ved Ligebehandlingsnævnet fra 2 i 2009 til 22 i 2013. Antallet af modtagne etnicitetssager har været svingende inden for perioden. I løbet af kortlægningsperioden kan man – både for handicapsager og etnicitetssager – pege på, at andelen af klagere med bopæl i Hovedstadsregionen er faldet. Med andre ord er andelen af klagere med bopæl i de øvrige regioner steget mellem 2009 og 2013.

Målgruppeprofiler

I sagerne om etnicitet ved Ligebehandlingsnævnet er der en overrepræsentation af mænd, idet der er omkring dobbelt så mange mandlige som kvindelige klagere. Ser man på handicapsagerne, er kønsfordelingen omvendt. Her er der næsten dobbelt så mange kvindelige som mandlige klagere/sagsøgere i både nævns- og domstolssager. Til

sammenligning peger tal for oplevet diskrimination på, at flere mænd end kvinder oplever at blive diskrimineret på grund af deres etnicitet. Dog er der omtrent lige så mange mænd som kvinder, der rapporterer at have en fysisk funktionsnedsættelse.

Det laveste aldersgennemsnit (36,4 år) blandt klagerne i Ligebehandlingsnævnets sager findes blandt mandlige klager i etnicitetsager, mens det højeste aldersgennemsnit (47,3 år) findes blandt kvindelige klager i handicapsager. Til sammenligning peger tallene for oplevet diskrimination på, at flest mænd under 30 år oplever diskrimination på grund af deres etnicitet, mens andelen af befolkningen som rapporterer at have en fysisk funktionsnedsættelse, er størst blandt de 55-59-årige.

I Ligebehandlingsnævnets sager er der for den samlede kortlægningsperiode en overrepræsentation af klager med bopæl i Hovedstadsregionen. Selv når der sammenlignes med Hovedstadsregionens andel af befolkningen med ikke-Vestlig indvandrerbaggrund (for etnicitetsagerne) og når der sammenlignes med Hovedstadsregionens andel af den samlede befolkning (for handicapsager), er det for begge sagstyper muligt at pege på en lille overrepræsentation af klager med bopæl i Hovedstadsregionen.

I forhold til de virksomheder og organisationer, som indklages/sagsøges for diskrimination, tegner der sig et billede af, at offentlige institutioner og kommuner i langt højere grad end private virksomheder indklages for diskrimination på grund af handicap ved Ligebehandlingsnævnet. I sager om diskrimination på grund af etnicitet ved nævnet er der omvendt flere private virksomheder end kommuner og offentlige institutioner, der indklages. I domstolssagerne, hvoraf flertallet handler om handicap, er størstedelen af de sagsøgte ligeledes virksomheder.

2. OVERBLIK I TAL

Ligebehandlingsnævnets sager

Omfang og art af sager:

- Ligebehandlingsnævnet har modtaget 236 sager om diskrimination på grund af etnicitet og handicap i kortlægningsperioden
- 157 sager handler om diskrimination på grund af etnicitet, mens 79 sager handler om diskrimination på grund af handicap
- 19 af sagerne kan betegnes som multiple

Hændelsestyper:

- 42 af etnicitetssagerne handler om chikane, mens 47 etnicitetssager handler om forskellige former for adgangsforhold
- 45 af handicapsagerne handler om afskedigelse

Udfald:

- i 19 af etnicitetssagerne og i 12 af handicapsagerne har nævnet givet klager medhold i påstanden om ulovlig diskrimination
- 48 sager er i kortlægningsperioden er blevet afvist, fordi de var uden for nævnets beføjelser

Domstolssager

Omfang og art af sager:

- 58 afgørelser fra danske domstole er fremkommet i kortlægningen
- 5 afgørelser er truffet i civile sager om diskrimination på grund af race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse
- 10 afgørelser er truffet i sager om hadtale efter Straffelovens §266b
- 43 afgørelser er truffet i civile sager om diskrimination på grund af handicap
- 2 af sagerne kan betegnes som multiple

Hændelsestyper:

- 38 af handicapsagerne handler om afskedigelse

Udfald:

- i 21 af de 48 civile sager får sagsøger medhold i påstanden om ulovlig diskrimination
- i 7 af de 10 straffesager findes tiltalte skyldig i anklagen om hadtale

Ankede sager:

- 24 af afgørelserne er truffet i sager, som tidligere er blevet afgjort af en lavere instans og derefter anket
- i 19 af disse afgørelser bliver dommen fra den lavere instans stadfæstet af den højere instans

Udvikling i anlagte nævnssager 2009-2013

- antallet af modtagne etnicitetssager har været svingende mellem 2009 og 2013
- antallet af modtagne handicapsager er steget fra 2 i 2009 til 22 i 2013
- i 2009 havde 57 procent af klagerne i etnicitetssager bopæl i Hovedstadsregionen, mens andelen var faldet til 37 procent i 2013
- i 2009 havde 100 procent af klagerne i handicapsager bopæl i Hovedstadsregionen, mens andelen var faldet til 27 procent i 2013

Målgruppeprofiler

Køn:

- 105 ud af 152 klagerne i nævnssagerne om etnicitet er mænd
- 47 ud af 76 klagerne i nævnssagerne om handicap er kvinder
- 29 ud af 44 sagsøgere i domstolssagerne om handicap er kvinder

Alder:

- aldersgennemsnittet blandt klagerne i nævnssager om etnicitet er 36 for mænd og 43 for kvinder
- aldersgennemsnittet blandt klagerne i nævnssager om handicap er 44 for mænd og 47 for kvinder

Bopæl:

- 57 procent af klagerne i nævnssager om etnicitet har bopæl i Hovedstadsregionen, mens Hovedstadsregionens andel af personer med ikke-Vestlig indvandrerbaggrund er 48 procent
- 46 procent af klagerne i nævnssager om handicap har bopæl i Hovedstadsregionen, mens Regionens andel af den samlede befolkning er 31 procent

Sektor:

- 50 procent af de indklagede i nævnssager om etnicitet er private virksomheder, mens de øvrige falder under kommuner, andre offentlige institutioner og "diverse"
- 76 procent af de indklagede i nævnssager om handicap er kommuner eller andre offentlige institutioner
- 77 procent af de sagsøgte i domstolsafgørelser om handicap er virksomheder

3. JURIDISKE RAMMER OG BEGREBSAFKLARING

3.1 Ligebehandlingsnævnet

I Danmark er det muligt at anlægge juridiske sager om diskrimination på grund af handicap samt på grund af race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse både ved domstolene og ved Ligebehandlingsnævnet.

Ligebehandlingsnævnet er oprettet den 1. januar 2009. Nævnet afløste det tidligere Ligestillingsnævn for sager om ligestilling mellem kønnene samt Klagekomitéen for Etnisk Ligebehandling for sager om forskelsbehandling på grund af race og etnisk oprindelse. Med Ligebehandlingsnævnet er disse funktioner samlet i ét organ, og klageområderne er samtidig udvidet til at omfatte diskrimination inden for arbejdsmarkedet på grund af alder, handicap, seksuel orientering, politisk anskuelse, social og national oprindelse samt religion og tro.

Nævnet udgør et uafhængigt administrativt domstolslignende organ, der kan behandle og afgøre konkrete klagesager, når klager har en konkret retlig interesse i klagen og tilhører den gruppe, der bliver udsat for forskelsbehandling¹. Ligebehandlingsnævnet har herved hjemmel til at:

- Behandle klager over forskelsbehandling
- Træffe afgørelser om, hvorvidt lovgivningen er overtrådt
- Udmåle og tilkende godtgørelse til ofre for ulovlig forskelsbehandling
- Føre sager for de almindelige domstole, hvis nævnets afgørelser og forlig ikke efterleves.

Fra nævnet til domstolene

Ligebehandlingsnævnet skal efter afgørelse oplyse parterne om muligheden for en videre behandling ved domstolene, og både klager og indklagede har ret til at få en nævnsafgørelse afprøvet ved domstolene. I tilfælde hvor sagen afvises af nævnet på grund af nødvendigheden af mundtlige parts- og vidneforklaringer, har begge parter mulighed for selv at indbringe sagen ved en domstol. I tilfælde hvor klager har fået medhold og er tilkendt en godtgørelse fra indklagede i nævnets afgørelse, men hvor indklagede ikke har efterlevet afgørelsen, kan klager henvende sig til Ligebehandlingsnævnets sekretariat, hvorefter sekretariatet kan sende sagen til Kammeradvokaten. Herefter fører Kammeradvokaten sagen på klagers vegne.

3.2 Lovgrundlaget i Danmark

I det følgende gennemgås kort det danske lovgrundlag, der på nuværende tidspunkt skal sikre ligebehandling og modvirke forskelsbehandling i forhold til beskyttelsesgrundene etnicitet og handicap.

¹ Jf. Ligebehandlingsnævnets egne årsrapporter, som er udgivet for årene 2009-2013.

Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet mv. (Forskelsbehandlingsloven)

Forskelsbehandlingsloven gælder arbejdsmarkedsforhold såsom ansættelse, forflyttelse og afskedigelse samt forfremmelse og andre løn- og arbejdsvilkår. Loven beskytter borgere mod diskrimination på arbejdsmarkedet på grund af race, hudfarve, religion, politisk anskuelse, seksuel orientering eller national, social eller etnisk oprindelse. Siden 2004 har *Forskelsbehandlingsloven* været udvidet til at omfatte beskyttelsesgrundene handicap og alder. Det indebærer blandt andet, at såvel offentlige som private arbejdsgivere har pligt til at indrette arbejdsforhold og arbejdsfunktioner til de behov, der er nødvendige for, at medarbejdere med handicap kan udøve jobbet. Tilpasningskravet må dog ikke medføre en uforholdsmæssig stor byrde for arbejdsgiveren.

Lov om etnisk ligebehandling

Lov om Etnisk Ligebehandling sigter på at fremme ligebehandling af alle borgere uanset race eller etnisk oprindelse og forbyder derved forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse i forbindelse med social beskyttelse såsom social sikring og sundhedspleje, sociale goder, uddannelse samt adgang til og levering af varer og tjenesteydelser, herunder bolig, der er tilgængelige for offentligheden. Hertil kommer forbud mod forskelsbehandling i forhold til medlemskaber og deltagelse i organisationer mv. Loven har en grænseflade til *forskelsbehandlingsloven* og dækker således ikke de forhold, der er omfattet heraf.

Lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af race mv. (Racediskriminationsloven)

Racediskriminationsloven er en strafferetlig særlov og indeholder derfor bestemmelser om strafbare forhold. Inden for erhvervsmæssig eller almennyttig virksomhed er det ifølge loven strafbart at nægte betjening af personer på grund af deres race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering. Den tiltalte part skal med *forsæt* have nægtet betjening, før forholdet kan være strafbart.

Straffelovens § 266 b (Racismeparagraffen)

Straffelovens § 266b kriminaliserer ytringer, der truer, forhåner eller nedværdiger personer på grund af deres race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering. Racismeparagraffen indgår i *Straffelovens* kapitel om freds- og æreskrænkelser og omhandler herved forsætlige udtalelser, hvorved en gruppe eller en person trues, forhånes eller nedværdiges. Straffeloven opstiller en række betingelser for, at en udtalelse kan kendetegnes som ulovlig racisme og ikke kan henføres under ytringsfriheden.

Straffelovens § 81, nr. 6

Straffelovens § 81, nr. 6 omhandler hadforbrydelser, der finder sted med hel eller delvis baggrund i offerets race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering. Det anses således for en strafsærpænde omstændighed, at en forbrydelse med hadmotiv knytter sig til en af disse beskyttelsesgrunde.

3.3 Internationale konventioner og bestemmelser

Danmark har forpligtet sig til at udmønte en række internationale konventioner og EU-direktiver i den nationale lovgivning og retspraksis. Det relevante lovgrundlag er beskrevet i det følgende:

FN-konventioner

Medlemslandenes tiltræden af FN-konventionerne medfører en forpligtelse til at sikre, at national lovgivning og praksis efterlever konventionskravene. Det indebærer samtidig, at borgere kan gøre konventionerne gældende over for danske administrative myndigheder og domstole.

- Danmark har fuldt ratificeret *FNs konvention om borgerlige og politiske rettigheder* fra 1966. Konventionen pålægger medlemsstaterne at sikre et direkte forbud mod enhver forskelsbehandling relateret til en lang række beskyttelsesgrunde.
- *FNs konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination* forpligter samtidig medlemslandene til aktivt at bekæmpe racediskrimination og sikre reel lighed for etniske minoriteter gennem iværksættelse af konkrete foranstaltninger.
- Ifølge *FNs Konvention om rettigheder for personer med handicap* omfatter diskrimination på grund af handicap handlinger og bestemmelser, der enten sigter på eller bevirker, at borgere med handicap fratages ligeværdig anerkendelse eller adgang til at håndhæve de grundlæggende menneskerettigheder inden for alle nævneværdige samfundsområder. Manglende rimelig tilpasning til de behov, der knytter sig til udøvelsen af de grundlæggende menneskerettigheder, opfattes i henhold til konventionen også som diskrimination på grund af handicap, enten som en virkning eller årsag.

Europarådets ramme

Europarådets ramme for menneskerettigheder i medlemslandene udmøntes gennem:

- *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMKR)*
- *Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD)*
- *Den Europæiske Kommission mod Racisme og Intolerance (ECRI)*

I lighed med de øvrige medlemmer af Europarådet har Danmark ratificeret den Europæiske Menneskerettighedskonvention og herved forpligtet sig til at sikre konventionens grundlæggende rettigheder og friheder inden for den nationale jurisdiktion. Det betyder i praksis, at konventionens bestemmelser kan påberåbes over for danske domstole og forvaltningsmyndigheder, således at konventionen har samme gyldighed som national lovgivning.

EUs ramme

I EU hviler menneske- og frihedsrettighederne først og fremmest på traktatgrundlaget. EU's retlige ramme omkring menneskeret, ligebehandling og antidiskrimination bygger herudover især på følgende elementer:

- *EU's Charter om Grundlæggende Rettigheder* fastlægger en lang række grundlæggende menneske- og frihedsrettigheder, og EU-Kommissionen aflægger i årlige rapporter status over medlemslandenes implementering og overholdelse af Chartret. Under overskriften ikke-forskelsbehandling opererer charteret med et forbud mod forskelsbehandling af en lang række beskyttelsesgrunde.
- *EU's ligebehandlingsdirektiver* udgør en central ramme for medlemslandene ligebehandlings- og antidiskriminationsindsats. Direktiverne pålægger medlemslandene at oprette et eller flere organer til at implementere og administrere de krav og retningslinjer for ligebehandling, der er udstukket med direktiverne. Beskyttelsesgrundene etnicitet og handicap er omfattet af direktiverne.

3.4 Centrale undersøgelser og begreber

Undersøgelser i EU-regi

Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder (FRA) gennemførte 2008-09 EU-MIDIS undersøgelsen (European Union Minorities and Discrimination Survey), hvor mindretalsgrupper i alle medlemslande har deltaget i omfattende interviews om forskelsbehandling og rettighedsviden mv.² EU-MIDIS undersøgelsen beror på en metode, hvor oplevet diskrimination i respondenternes svar er tæt relateret til de definitioner af ulovlig forskelsbehandling, der generelt er anvendt i EU-direktiverne.

EU-Kommissionen har gennem Eurobarometret gennemført en meningsmåling af diskrimination blandt medlemslandenes befolkninger i 2008 og 2012. Målingerne sætter fokus på opfattelser, erfaringer og holdninger til diskrimination blandt diskriminationsudsatte befolkningsgrupper³. I modsætning til EU-MIDIS undersøgelsen har Eurobarometrets meningsmåling ikke defineret et diskriminationsbegreb, som respondenterne kunne relatere til i deres besvarelser. Definitionen af, men lader respondenterne besvare spørgsmål om diskrimination ud fra en række kendte beskyttelsesgrunde.

Oplevet/subjektiv over for faktisk/objektiv diskrimination

En forskergruppe fra SFI har defineret en række diskriminationsbegreber som led i en undersøgelse og udvikling af valide metoder til måling af diskrimination med fokus på etnisk oprindelse.⁴ Forskergruppen skelner mellem oplevet/subjektiv, faktisk/objektiv diskrimination samt chikane, hvor førstnævnte form *kan* være ulovlig, mens de øvrige former er defineret som konkret, ulovlig forskelsbehandling med hjemmel i lovgrundlaget.

² Jvf. Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder (FRA): "EU-MIDIS – et overblik. Indledning til FRA's EU-undersøgelse om forskelsbehandling", 2009 samt "Data in Focus Report. Muslims", 2009.

³ Jf. Special Eurobarometer 296: "Discrimination in the European Union: Perceptions, Experiences and Attitudes", 2008 og Special Eurobarometer 393: "Discrimination in the EU in 2012", 2012.

⁴ Jf. Jensen, Tina Gudrun mfl.: "Måling af diskrimination på baggrund af etnisk oprindelse". 2012

I tråd med SFI-undersøgelsens afgrænsning skelnes der i denne kortlægning mellem oplevet/subjektiv diskrimination og faktisk/objektiv diskrimination, hvor den førstnævnte *kan* være ulovlig, mens den sidstnævnte *er* ulovlig.

Dokumenteret diskrimination

Institut for Menneskerettigheder gennemførte i 2008 en undersøgelse af omfanget af diskrimination og hadforbrydelse i Københavns Kommune⁵. I undersøgelsen tales der om *dokumenteret* diskrimination, der betegner en retlig vurdering af faktisk diskrimination udført af en offentlig instans. Domstole, ligestillingsnævn og politisager med bødeforlæg nævnes sammen med borgerrådgivere som mulige offentlige instanser, der har beføjelse til at afgive en retlig bedømmelse.

Begrebet "dokumenteret diskrimination" har relevans for denne kortlægning, idet kortlægningen konkret skaber viden om afgørelser afsagt ved domstole eller nævn, hvilket er retslige vurderinger af faktisk diskrimination. Dermed er det vigtigt at holde i mente, at der kan foregå faktisk/objektiv diskrimination, som ikke bliver retsligt bedømt.

Multipel diskrimination

Med undersøgelsen "Hverdagsliv og levevilkår for mennesker med funktionsnedsættelse"⁶ har en forskergruppe fra SFI tegnet et generelt billede af sammenhængen mellem levevilkår og udsathed blandt borgere med funktionsnedsættelse. SFI-undersøgelsen retter et særligt fokus mod *multipel diskrimination*. Ud fra teorier om intersektionalitet påviser forfatterne, at borgere med enten fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse er særligt eksponerede for andre diskriminationsgrunde som køn, etnicitet og seksuel orientering.

I tråd med denne undersøgelse er der i denne kortlægning særlig opmærksomhed over for *multipel* diskrimination både i sager om diskrimination på grund af handicap og i sager om diskrimination på grund af race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse. Dog afgrænses multipel diskrimination i denne kortlægning i henhold til, hvad en klager eller sagsøger har påberåbt sig ved en retslig institution (altså til "dokumenteret diskrimination", jf. ovenfor).

⁵ Jf. Institut for Menneskerettigheder: "Rapport om omfanget af diskrimination og hadforbrydelser i Københavns Kommune", 2008.

⁶ Damgaard, Malene mfl. (2013): "Hverdagsliv og levevilkår for mennesker med funktionsnedsættelse"

4. INDSAMLINGS- OG KATEGORISERINGSMETODE

4.1 Udsøgning af nævnssager

Udsøgning af nævnssager er foregået i Ligebehandlingsnævnets afgørelsesdatabase, hvor alle anlagte og behandlede sager er offentligt tilgængelige i anonymiseret form. Via nævnets database er det muligt at udsøge samtlige anlagte sager om diskrimination på grund af henholdsvis etnicitet og handicap fra en søgekombination af diskriminationsgrunde og emner. Det indbefatter også multiple sager, hvor etnicitet og handicap har været kombineret med andre diskriminationsgrunde såsom køn, alder og seksuel orientering.

4.2 Udvikling af et kategoriseringssystem

På baggrund af de udsøgte nævnssager er der til brug i kortlægningen blevet udviklet et kategoriserings- og registreringssystem for diskriminationssager (bilag 1). Sigtet har været at opbygge et kategoriseringssystem, der giver mulighed for:

- At tegne et differentieret billede af sagstyper, diskriminationsgrunde, klagere, indklagede, geografisk fordeling af sager mv.
- At skabe et ensartet beskrivelsesgrundlag med mulighed for at foretage sammenlignende analyser af sagsstammen, kvalitativt såvel som kvantitativt.
- At pege på eventuelle målgrupper og arbejdspladstyper med særlige behov for målrettede indsatser mod diskrimination.

Kategoriseringssystemet er udviklet på basis af den indledende gennemgang og analyse af Ligebehandlingsnævnets diskriminationssager om etnicitet og handicap samt multiple sager, hvor der optræder flere sideordnede diskriminationsgrunde, eksempelvis etnicitet og køn. Der er i udgangspunkt oprettet en database til registrering og kategorisering af nævnssagerne. Databasen er løbende udbygget og præciseret i takt med registrerings- og analyseprocessen.

De indsamlede domstolsafgørelser er efterfølgende blevet registreret og kategoriseret efter et lignende system for at muliggøre sammenligninger af hændelsestyper og målgruppeprofiler på tværs af juridiske institutioner.

4.3 Indsamling af domstolsafgørelser

Oprindelig fremgangsmåde

Ud fra en indledende research af tilgængelige datakilder om domstolssager om diskrimination på grund af race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse samt handicap var det oprindeligt hensigten at udsøge sagerne via domsbøgerne i de enkelte byretter og landsretter inden for den undersøgte periode.

På nuværende tidspunkt eksisterer der ikke et centralt domstolsregister og ej heller et systematisk kategoriseringssystem for domsafsigelser inden for de enkelte civilretsområder, der muliggør en søgning ud fra det anvendte lovgrundlag. Derfor ville en total kortlægning af faktiske domstolssager om diskrimination relateret til etnicitet og handicap kræve en gennemgang af samtlige domsafsigelser i hver enkelt retskreds og i landsretterne inden for hvert år i undersøgelsesperioden.

Efter dialog med Domstolsstyrelsen og i tæt samarbejde med Københavns Byret, påbegyndte Enheden for Antidiskrimination derfor i december 2014 via Københavns Byrets journalsystem en manuel fremsøgning og gennemgang af omkring 2000 domme. Ved denne metode og indledende stikprøve lykkedes det Enheden for Antidiskrimination at finde frem til 3 sager omhandlende diskrimination på grundlag af handicap, mens ingen sager om diskrimination begrundet i etnicitet blev fundet. Det blev på denne baggrund vurderet, at denne metode ikke gav tilstrækkeligt udbytte til at forsøge at overføre den til andre retskredse, hvorfor fremgangsmåden blev revideret; se mere herom nedenfor.

Revideret fremgangsmåde

Den reviderede fremgangsmåde til indsamling af domstolsafgørelser gør brug af en kombination af metoderne *desk studies*, som indebærer afsøgning af eksisterende databaser, lister, undersøgelser, artikler, nyhedsmedier og andre skriftlige kilder, *gatekeeping*, som indebærer kontakt til relevante institutioner og fagpersoner, der har særlig analytisk og/eller praktisk ekspertise på området, samt *snowballing*, som indebærer åben søgning og forfølgelse af ledetråde på tværs af forskellige kilder.

Følgende kilder er anvendt i den reviderede fremgangsmåde:

Skriftlige kilder

Der er foretaget en udtømmende søgning i samtlige databaser, lister og publikationer, hvor udvalgte domme publiceres, hvis de vurderes at have principiel karakter. Derudover har søgning i nyhedsartikler og akademiske artikler i flere tilfælde været behjælpelig til at specificere søgning i databaser, og til at beskrive sager i forbindelse med anmodning om aktindsigt ved domstolene.

Følgende onlineportaler, databaser og udgivelser er gennemgået:

- www.domstol.dk, herunder domsresuméer samt retslistes
- Højesterets samt Sø- og Handelsrettens hjemmesider
- www.arbejdsretten.dk
- Karnovs Domssamling og Ugeskrift for Retsvæsen
- Arbejdsretsportalen
- Rigsadvokatens Indberetningsordning
- Nyhedsartikler
- Tidsskriftet Juristen
- Juridiske bøger om Forskelsbehandlingsloven og Ligebehandlingslovene

Følgende søgeord er benyttet til at fremsøge domme i portaler og databaser: handicap, race, racediskrimination, etnicitet, etnisk, udlænding, ligebehandling, forskelsbehandling, diskrimination, hudfarve, tørklæde, religion, religiøs, racistisk udtalelse, diskotek, udelukkelse.

Organisationer og fagpersoner

66 fagpersoner med særlig analytisk og/eller praktisk ekspertise om området er blevet adspurgt i forbindelse med indsamlingen af sager. Kontakten med størstedelen af fagpersonerne er etableret ved snowballing, ligesom et forudgående kendskab til relevante institutter og advokatkontorer også har understøttet udvælgelsen.

Følgende fagpersoner og aktører er konsulteret:

- 21 advokater, både forsvarsadvokater samt advokater, som har været mandatarer for sagsøger og sagsøgte i diskriminationssager
- 8 fagforeningsadvokater og –jurister
- 6 rådgivere fra retshjælpe, socialrådgivere samt en kommunal borgerrådgiver
- 3 ansatte ved Institut for Menneskerettigheder
- 18 repræsentanter fra interesseorganisationer, både for handicap og etnicitet
- 2 ansatte i Socialstyrelsen
- 1 ansat i Ombudsmandens kontor
- 2 repræsentanter for Ankestyrelsen
- 1 ansat i Danmarks Statistik.
- 2 forskere med speciale i diskrimination og ligebehandling
- Radio- og TV-Nævnet og Trafikstyrelsen er også kontaktet, som opfølgning på konkrete sagers indhold.

Domstolene

Der er taget kontakt til retspræsidenter, retsassessorer, dommere og dommerfuldmægtige samt sekretariats- og administrerende ledere ved samtlige byretter samt Østre og Vestre Landsret⁷. Retternes personale er kontaktet skriftligt ved et brev fra Ankestyrelsens Enhed for Antidiskrimination med en anmodning om, at rettens personale oplyser om konkrete sager, som de måtte have været i berøring med.

Som opfølgning på den skriftlige anmodning er alle domstole efterfølgende kontaktet telefonisk, og desuden er byretter og domstole, hvorfra der har været kendskab til konkrete sager, kontaktet per mail. I de fleste tilfælde er der blevet søgt om aktindsigt i de konkrete domme, som domstolen efterfølgende har anonymiseret og tilsendt.

⁷ Til indsamling af sager har det ikke været nødvendigt at tage kontakt til Sø- og Handelsretten eller Højesteret, da disse domstole publicerer samtlige afgørelser i anonymiseret form på deres hjemmeside.

4.4 Kommentarer om indsamlingsmetode

Gennem en kombination af de ovennævnte metoder er det lykkedes at fremfinde i alt 58 afgørelser fra danske domstole inden for kortlægningens emner. I slutningen af domsindsamlingen er 3 personer, som er ansat ved domstole, samt én IT-medarbejder i Domstolsstyrelsen blevet bedt om at kommentere på indsamlingsmetoden. Det følgende er skrevet på baggrund af kommentarer fra disse fagpersoner.

Domstolenes nuværende IT-system

Det nuværende IT-system ved domstolene giver mulighed for at føre statistik på blandt andet det samlede antal af verserende og forligte sager ved domstolen. Dog er det vanskeligt at få en oversigt over, hvordan sagerne er fordelt på *emner*. En fremsøgning af denne type ville være en teknisk udfordring, som ville tage meget tid, og som rettens personale ikke uden videre ville kunne overgive til andre.

Den fremtidige domsdatabase

Domstolsstyrelsen er i gang med at udvikle et nyt elektronisk sagsbehandlingssystem. I kølvandet på dette sagsbehandlingssystem vil der også komme en domsdatabase, som vil give langt bedre muligheder for en kortlægning af denne art i fremtiden, når først domsdatabase er etableret. Tidshorizonten for, hvornår den nye database kan komme i brug, er relativt lang. Først skal det nye sagsbehandlingssystem rulles ud for civile sager⁸ fra januar 2016. Systemet skal pilottestes og forbedres. Derefter skal domsdatabase sættes op, så informationerne fra sagsbehandlingssystemet kan blive overført til database.

Når den nye database er etableret, vil det være muligt at søge på adskillige emneord for én sag i modsætningen til det nuværende IT-system, hvor hver sag kun kan få ét emne. Det vil også være muligt at fritekstsøge i den nye database, samt at søge på forskellige typer metadata. Om det i fremtiden vil være muligt at udsøge sager efter det lovgrundlag, som bliver anvendt i sagen, er endnu uvist.

Selvom nogle sagstyper ikke vil være offentligt tilgængelige i den nye database, vil det være muligt at hente tal og generere statistik på en række områder i relation til alle sager i domsdatabase.

⁸ Straffesager og andre sagstyper inkluderes først, når systemet er blevet pilottestet og forbedret med civilsager.

5. PRÆSENTATION AF SAGER

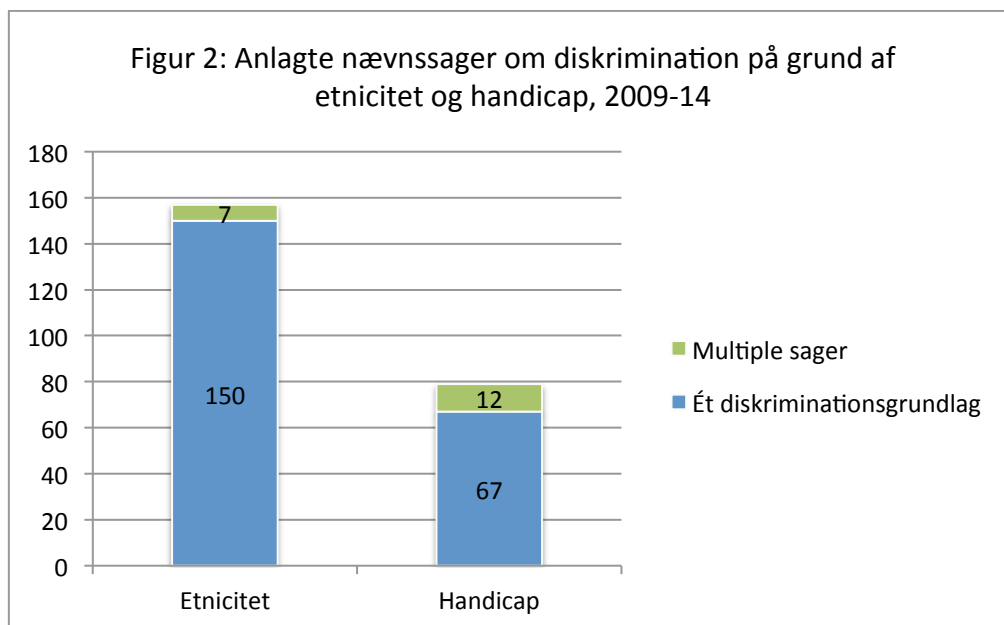
5.1 Omfang og art af anlagte nævnssager

I det følgende præsenteres omfanget af anlagte nævnssager om diskrimination på grund af etnicitet og handicap inden for kortlægningsperioden, samt en oversigt over, hvordan sagerne er fordelt på klageemner. Det skal bemærkes, at kortlægningen af nævnssager omfatter sager fra 2009 til og med første kvartal af 2014.

Omfang af anlagte nævnssager

Fra januar 2009 til og med første kvartal af 2014 har Ligebehandlingsnævnet modtaget 157 sager om diskrimination på grund af etnicitet og 79 sager om diskrimination på grund af handicap. I alt har nævnet modtaget 236 sager med diskriminationsgrundene etnicitet og handicap. Figur 2 nedenfor viser fordelingen af anlagte nævnssager efter den påberåbte diskriminationsårsag.

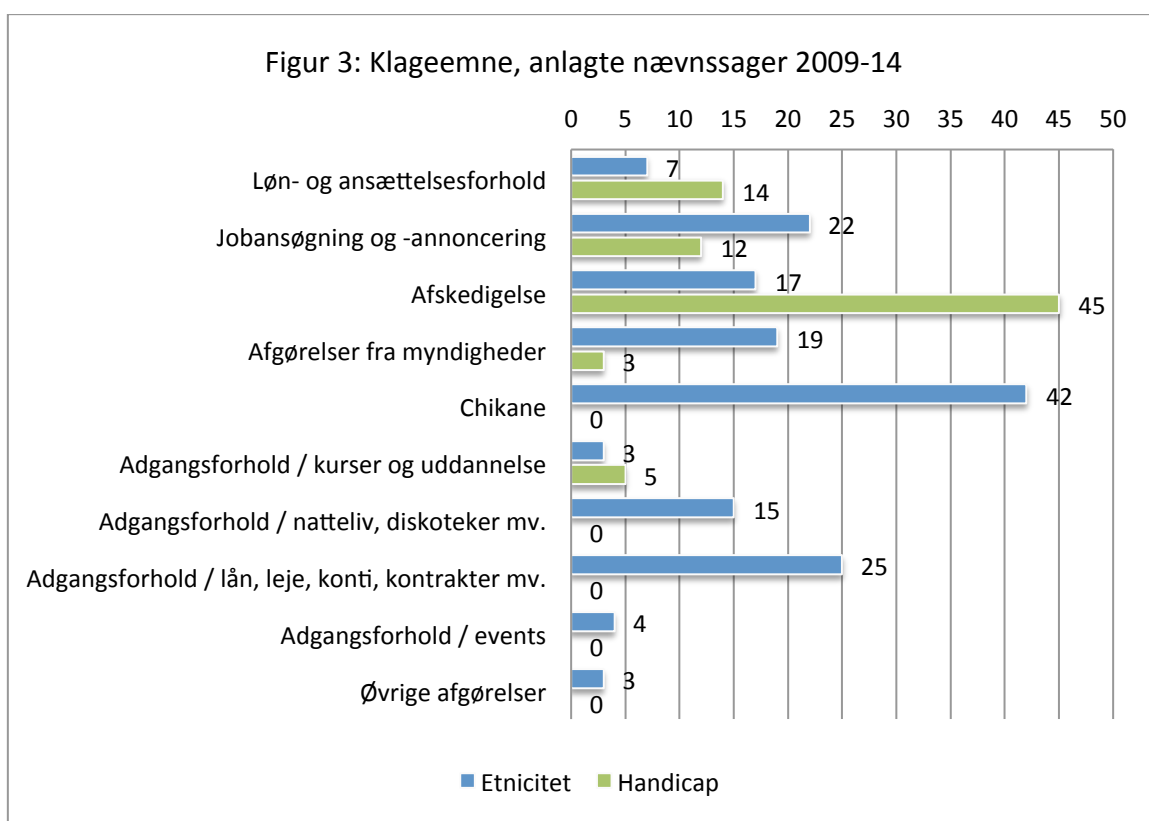
7 af de modtagne etnicitetssager og 12 af de modtagne handicapsager kan betegnes som multiple sager, hvor klager har peget på mere end én diskriminationsgrund. I de multiple sager, hvor en af diskriminationsgrundene er etnicitet, ses forskellige kombinationer af etnicitet, alder, køn, handicap samt politisk overbevisning. I de multiple sager, hvor en af grundene er handicap, har der været en klar overvægt af sager, hvor handicap er kombineret med alder.

Nævnssager fordelt på sagskategori

Figur 3 viser fordelingen af de anlagte nævnssager efter sagskategori. Det fremgår af figuren, at hovedparten af handicapsagerne er fordelt mellem klageårsagerne 'løn- og ansættelsesforhold', 'jobsøgning og -annoncering', samt 'afskedigelse'. Det skyldes, at der på nuværende tidspunkt ikke er en juridisk beskyttelse mod diskrimination af personer med funktionsnedsættelse uden for arbejdsmarkedet. Dermed er det udelukkende muligt for handicappede at anlægge sager om diskrimination i arbejdsrelaterede sammenhænge. De 8 handicapsager, som er fordelt på klageemnerne 'adgangsforhold / kurser og uddannelse' samt 'afgørelser fra myndigheder', handler ligeledes om arbejdsrelateret diskrimination.

En stor del af etnicitetsagerne fordeler sig på klageemner relateret til adgangsforhold, både inden for arbejdsmarkedet og uden for arbejdsmarkedet. Således er der en relativt stor repræsentation af etnicitetsager under emnerne 'jobsøgning og -annoncering', 'adgangsforhold / natteliv, diskoteker mv.' samt 'adgangsforhold / lån, leje, konti, kontrakter mv.'. Derudover handler en væsentlig del af etnicitetsager om afgørelser fra myndigheder, hvilket blandt andet indebærer kommunale afgørelser, sagsbehandling og lignende. Det største klageemne blandt etnicitetsagerne er chikane, hvilket indebærer krænkende tale eller behandling.

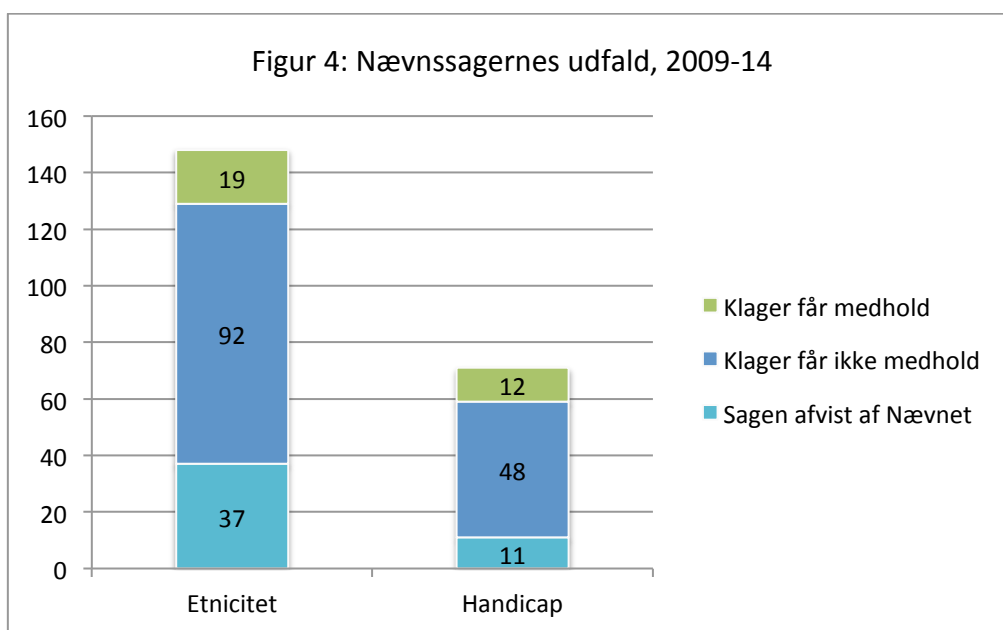
5.2 Nævns sagernes forløb og udfald

I det følgende præsenteres en oversigt over nævns sagernes udfald, som fordeler sig på tre muligheder:

1. Sagen bliver afvist i nævnet.
2. Sagen behandles, og klager ikke får medhold i sin påstand om ulovlig diskrimination.
3. Sagen behandles, og klager får medhold i sin påstand om ulovlig diskrimination.

Figur 4 nedenfor viser en oversigt over nævns sagernes udfald inden for kortlægningsperioden. Det fremgår af figuren, at nævnet ikke træffer afgørelser i alle de sager, som bliver anlagt. Det skyldes, at nogle anlagte sager falder uden for nævnets beføjelser, eksempelvis hvis de kræver mundtlige parts- og vidneafhøringer. I kortlægningsperioden har nævnet afvist at behandle 37 anlagte etnicitetssager og 11 anlagte handicapsager.

Det fremgår ligeledes af Figur 4, at kun nævnet har givet klager medhold i påstanden om ulovlig diskrimination i en lille andel af de afgjorte sager. Således har nævnet inden for kortlægningsperioden givet klager medhold i 19 etnicitetssager og i 12 handicapsager.

5.3 Eksempler på nævnsager

I det følgende beskrives eksempler på etnicitetssager og handicapsager, som falder inden for de mest hyppigt forekomne klageemner. Eksemplerne rummer både afviste sager, sager hvor nævnet ikke har givet medhold og sager hvor nævnet har givet medhold.

Etnicitetssager

Nedenfor er eksempler på to typiske klageemner i nævnsager om etnicitet og handicap. Det første eksempel handler om chikane, som udgør det største klageemne blandt etnicitetssagerne. Nævnet har ikke givet medhold i sagen.

Chikane (ikke medhold)

En VVS-mester blev indklaget for at have fremsagt krænkende ytringer mod en mand og hans familie på grund af deres hudfarve. Klager undrede sig over en høj regning, som han havde modtaget efter et VVS-arbejde. Han ringede til VVS-mesteren for at få oplyst, hvordan indklagede takserede sit arbejde, hvorefter indklagede blev vred og fremsatte krænkende udtalelser. Klager ringede op igen senere, hvor de to parter blev enige om at tale senere på aften. Klager optog den tredje samtale. Samtalen endte med, at indklagede kom med krænkende og racistiske bemærkninger. Nævnet fandt, at indklagedes ytringer måtte anses for at være nedsættende, og at ytringerne var fremsat direkte til klager. Nævnet fandt dog ikke grund til at formode, at ytringerne havde til hensigt at være chikaneredne. Nævnet betegnede ytringerne som upassende vredesudbrud, frem for som chikanøse i relation til race eller etnisk oprindelse. Nævnet vurderede derudover, at indklagedes ytringer var blevet fremprovokeret i telefonsamtalen, hvorfor princippet om ligebehandling ikke var blevet krænket.

Det følgende eksempel handler om adgang til et diskotek, som også er et hyppigt forekommende klageemne. Sagen blev afvist af nævnet, fordi parterne var uenige om det hændelsesforløb, der klages over, og der derfor var behov for mundtlige parts- og vidneafhøringer.

Adgang til diskotek (afvist)

Klager blev sammen med to venner afvist i døren til en natklub. De var fem venner på vej i byen, to etnisk danske og tre med anden etnisk baggrund, alle dog med dansk statsborgerskab. De tre med anden etnisk baggrund blev afvist af dørmanden ved den indklagede natklub, og de to etnisk danske blev lukket ind. De afviste personer spurgte dørmanden om begrundelsen, men fik ikke nogen klar grund. En af de afviste spurgte igen og fik beskeden, at de var "...for mørke til at komme ind." Den indklagede natklub afviste, at deres dørmænd ville nægte personer adgang på grund af deres hudfarve og forklarede, at afvisning af gæster baseres på eksempelvis tøj og sko. Parterne var således ikke enige om årsagen til afvisningen på natklubben. Da samtalen ikke var blevet optaget og der heller ikke forelå andet skriftligt bevismateriale, fandt nævnet, at en afgørelse i denne sag ville kræve mundtlige parts- og vidneforklaringer. Klagen kunne således ikke behandles i nævnet.

Det sidste eksempel handler igen om adgang til et diskotek. I denne sag har nævnet dog givet klager medhold i påstanden om ulovlig diskrimination.

Adgang til diskotek (medhold)

Klager var blevet afvist i døren til et diskotek. Nævnet fandt, at indklagede ikke havde bevist, at ligebehandlingsprincippet ikke var blevet krænket. Nævnet lagde ligeledes vægt på, at den indklagede diskoteksejer ikke havde bestridt, at klager blev afvist på baggrund sin etniske oprindelse. Nævnet gav derfor klager medhold og tildelte en godtgørelse på 2.500 kroner. Godtgørelsens størrelse blev fastsat med udgangspunkt i tidligere praksis, samt ud fra et skøn af hændelsens karakter og alvor.

Handicapsager

Nedenfor er et eksempel på en handicapsag om afskedigelse, som er det hyppigste klageemne blandt handicapsagerne. Den typiske klager i nævnsager om afskedigelse på grund af handicap er en kvinde, og den typiske indklagede er en kommunal arbejdsgiver.

Afskedigelse (medhold)

Klager havde i 3 år været ansat som socialpædagog på et værested, da hun fik diagnosticeret en fremadskridende muskelsygdom. Klager fik bevilliget en personlig assistance på 10 timer ugentligt. Klager oplevede efterfølgende mobning fra sine kolleger, samt at hun blev bedt om at udføre opgaver, som hun ikke var i stand til, når hendes personlige assistent ikke var der. Klager diskuterede dette med lederen. Lederen afskedigede efterfølgende klager på baggrund af hendes fysiske handicap. Afskedigelsen skete på trods af, at klager havde opkvalificeret sine kompetencer på områder, hvor hun ikke var afhængig af muskelstyrke. I fratrædelsesaftalen forpligtede arbejdsgiveren sig til at ansætte klager i flexjob, såfremt klagers bopælskommune ville bevillige en flexjobstilling. Kommunen bevilligede efterfølgende en flexjobstilling, men arbejdsgiveren fandt det ikke muligt at ansætte klager. Nævnet vurderede, at klagers sygdom kunne karakteriseres som et handicap i Forskelsbehandlingslovens forstand. Nævnet fandt ikke, at indklagede tilstrækkeligt havde godtgjort for, at indklagede havde truffet de nødvendige foranstaltninger for at give klager mulighed for at beholde sit job. Der var således tvivl om, hvorvidt mulighederne for at afhjælpe klager på tidspunktet for opsigelsen var udtømt. Afskedigelsen var derfor i strid med Forskelsbehandlingsloven, og klager blev tilkendt en godtgørelse på 270.000 kr. svarende til omkring ni måneders løn.

Det følgende eksempel handler igen om afskedigelse. Denne gang giver Ligebehandlingsnævnet dog ikke klager medhold i påstanden om ulovlig diskrimination.

Afskedigelse (ikke medhold)

Klager var ansat som pædagog. Hun havde en medfødt ryglidelse og fik derudover i løbet af sin ansættelse en blodprop, hvorefter hun gik på nedsat tid. Da hun senere blev afskediget, mente klager sig forskelsbehandlet på baggrund af sit handicap såvel som sin alder. Nævnet fandt, at der var tale om et handicap i Forskelsbehandlingsloven forstand, og at klager havde påvist faktiske omstændigheder, der gav anledning til at formode, at hun var blevet forskelsbehandlet på grund af sit handicap og sin alder. Nævnet fandt dog, at indklagede havde godtgjort, at opsigelsen var objektivt begrundet, idet der var behov for nedskæringer på arbejdspladsen. Nævnet fandt dermed, at indklagede ikke havde tilsidesat sine forpligtelser til at træffe hensigtsmæssige foranstaltninger for, at klager kunne blive i sit job.

5.4 Omfang og art af domstolsafgørelser

I det følgende beskrives omfanget af domstolsafgørelser inden for kortlægningens emner og undersøgte periode, som er fremkommet gennem de anvendte metoder beskrevet i forrige kapitel. Derefter beskrives indholdet i de indsamlede afgørelser samt eksempler på hyppigt forekommende sagsemner.

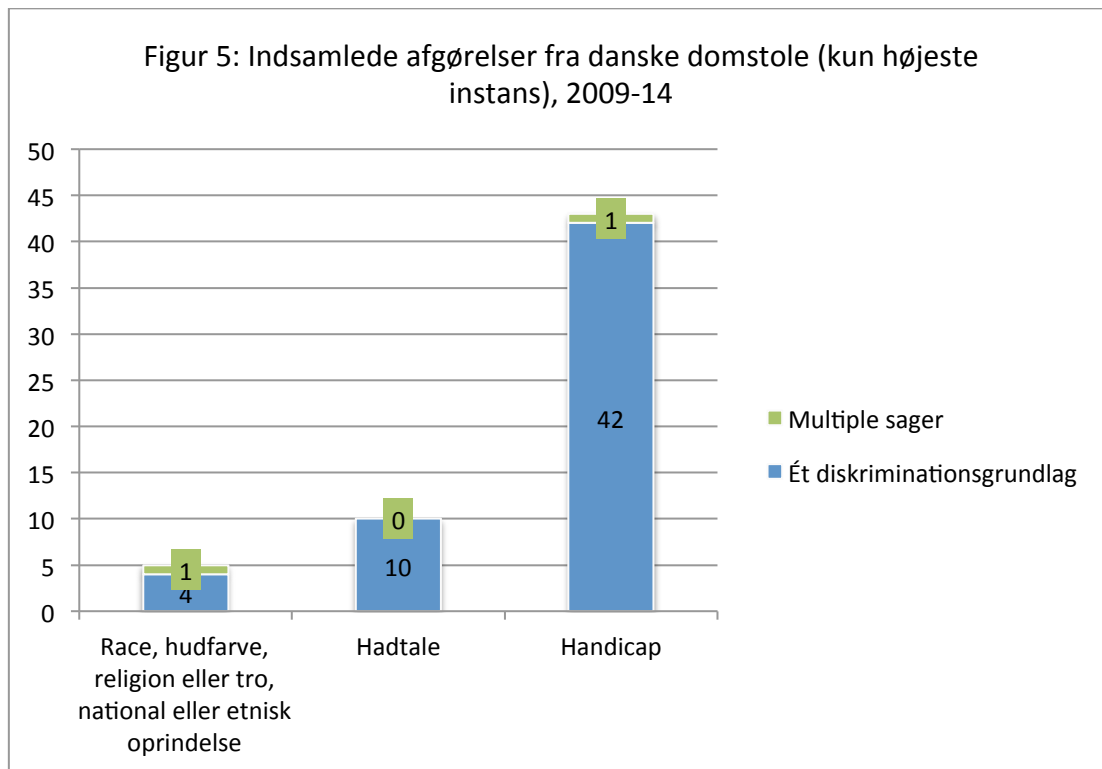
Omfang af indsamlede afgørelser

I kortlægningen har det været muligt at indsamle i alt 58 afgørelser fra danske domstole, som er truffet i kortlægningsperioden, og som omhandler kortlægningens diskriminationsemner. 5 af disse er civile sager om diskrimination på grund af race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse, mens 10 er straffesager efter Straffelovens §266b om hadtale. 43 af dem er civile sager om diskrimination på grund af handicap. Figur 5 angiver kun afgørelser fra højeste instans. Hvis en sag eksempelvis er blevet afgjort ved en byret og derefter anket til en af landsretterne, som har fældet en ny afgørelse, vil sagen derfor kun blive angivet som én afgørelse.

Mens Ligebehandlingsnævnet arbejder med sagstypen "eticitet"⁹, har vi i indsamlingen og kategoriseringen af domstolsafgørelser fundet det hensigtsmæssigt at henvise til de

⁹ Ligebehandlingsnævnet har i den seneste årsberetning (udgivet i 2014) gjort opmærksom på, at nævnet i sagsbehandlingen opererer med et bredt begreb om etnisk oprindelse. Det indebærer *for det første*, at etnicitetsbegrebet refererer til personer med anden etnisk baggrund end dansk med udgangspunkt i de statistiske definitioner, der er fastlagt og generelt benyttes af Danmarks Statistik. Det

diskriminationsårsager, som står anført i Forskelsbehandlingsloven. Disse er: race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse. I det følgende vil de 10 hadtalesager i nogle sammenhænge blive kategoriseret som sager omhandlende diskrimination på grund af race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse. I andre sammenhænge vil hadtalesagerne blive angivet for sig selv, fordi de på mange måder adskiller sig fra de civile sager med samme påberåbte diskriminationsgrunde.

I én af de civile afgørelser om diskrimination på grund af race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse fremgår det af den skriftlige dom, at der er blevet påberåbt yderligere diskriminationsgrunde i sagen. I én af sagerne om diskrimination på grund af handicap fremgår det af dommen, at der er påberåbt yderligere diskriminationsgrunde. Der er derfor tale om multipel diskrimination i mindst to af sagerne¹⁰.

Det fremgår af metodekapitlet, at der må forventes et mørketal i form af afgørelser fra danske domstole inden for kortlægningsperioden, som ikke er fremkommet i kortlægningen. Det drejer sig især om civile afgørelser fra byretter, da disse ikke offentliggøres i samme omfang

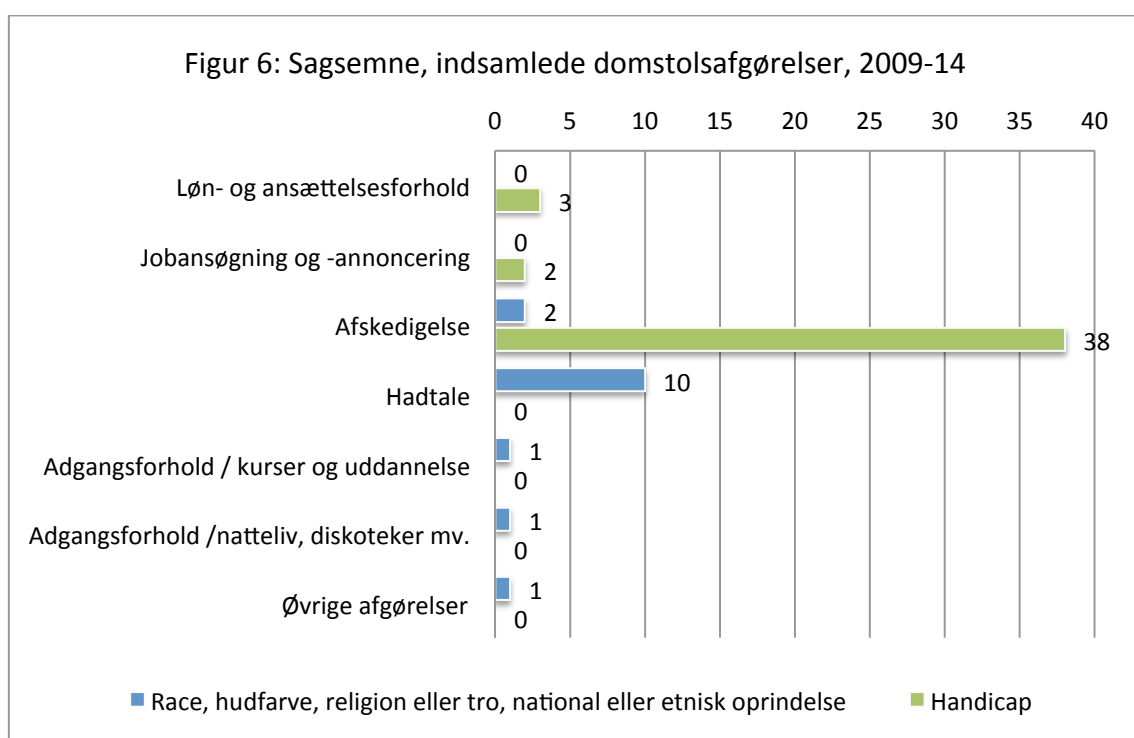
betyder *for det andet*, at nævnets etnicitetssager samlet omfatter indvandrere og efterkommere fra både såkaldte vestlige og ikke-vestlige lande. Men hertil kommer *for det tredje*, at begrebet om etnisk oprindelse tillige er anvendt i nævnsager, hvor klager selv har ment sig diskrimineret på grund af race og/eller hudfarve. Kun en enkelt nævnsafgørelse hviler dog udelukkende på racebegrebet.

¹⁰ For den multiple etnicitetssag er det gældende, at det andet diskriminationsgrundlag som bliver påberåbt er handicap. Sagen kunne således retmæssigt placeres både i kolonnen med race, hudfarve med videre, men ligeledes i kolonnen med handicap. Begrundelsen for, at denne sag er placeret hvor den er, skyldes at diskrimination på baggrund af handicap afvises i første instans, og at sagen i anden instans drejer sig om hvorvidt der var tale om diskrimination på baggrund af race, hudfarve med videre.

som afgørelser fra højere instanser. Det er ikke muligt at vide, hvor stort dette mørketal er, med undtagelse af sagerne om hadtale. Gennem Rigsadvokatens Indberetningsordning, Danmarks Statistik og de øvrige kilder i denne kortlægning har det været muligt at fastslå, at der har været mindst 26 afgørelser efter straffelovens §266b ved danske domstole i perioden 2009-2014. 10 af disse afgørelser er fremkommet i kortlægningen¹¹.

Domstolsafgørelser fordelt på sagskategori

Figur 6 nedenfor viser, hvordan de indsamlede domstolsafgørelser er fordelt på sagskategori. Som det fremgår af figuren, handler langt størstedelen af de indsamlede afgørelser om afskedigelse på grund af handicap.

5.5 Domstolssagernes forløb og udfald

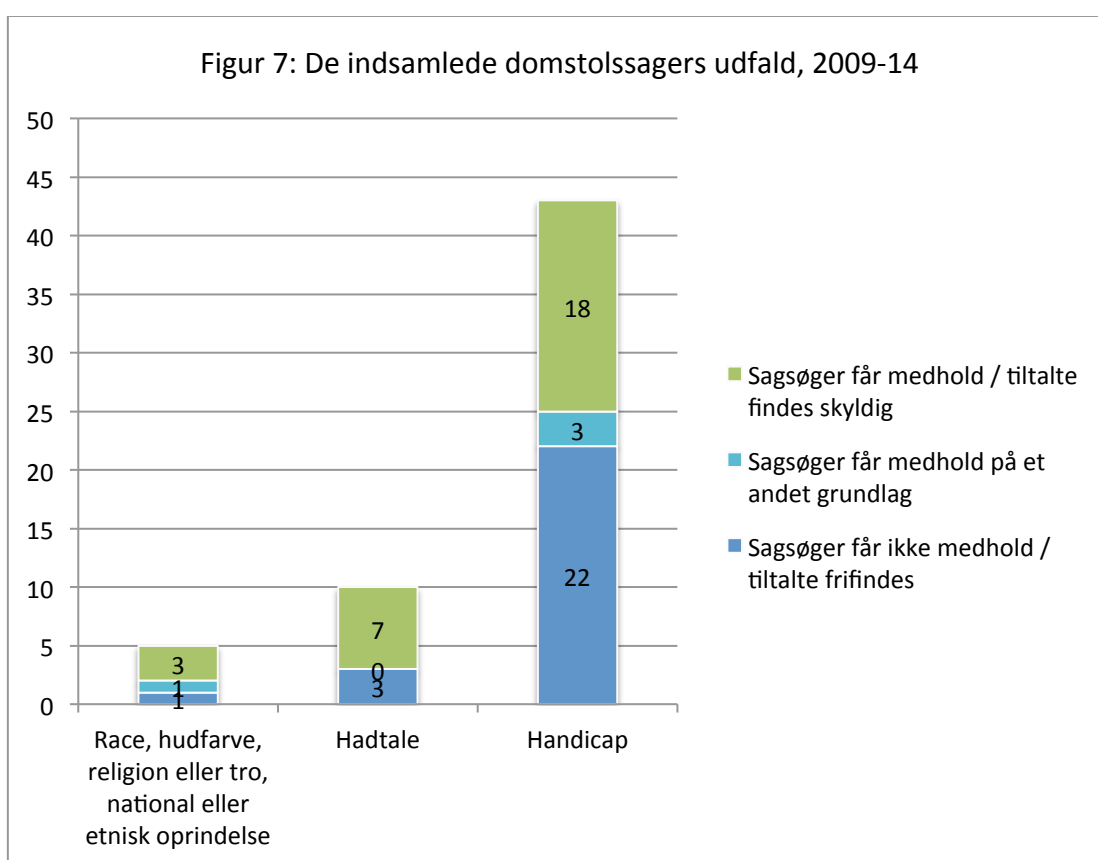
I det følgende præsenteres en oversigt over udfaldet i de indsamlede domstolsafgørelser. I oversigten har vi inddelt sagerne i tre mulige udfald:

1. Domstolen giver ikke sagsøger medhold i påstanden om ulovlig diskrimination (ved civile sager) / domstolen frifinder tiltalte (ved straffesager).
2. Sagsøger får medhold på et andet grundlag end diskriminationslovgivningen (kun civile sager i denne sammenhæng).

¹¹ Der er søgt om aktindsigt i flere af de sager som Als Research er bekendt med fra indberetningsordningen. Det har dog ikke været muligt for politikredsen at fremfinde de konkrete sager, grundet den begrænsede information der har været tilgængelig om sagerne.

3. Sagsøger får medhold i sin påstand om ulovlig diskrimination (ved civile sager) / tiltalte findes skyldig i anklagen om diskrimination (ved straffesager).

Figur 7 nedenfor viser udfaldet af de indsamlede domstolsafgørelser. Som det fremgår af figuren, får sagsøger medhold / tiltalte findes skyldig i omtrent halvdelen af sagerne inden for alle diskriminationsgrundene. Som tidligere nævnt, har der ifølge Rigsadvokatens Indberetningsordning samt Danmarks Statistik været mindst 26 afgørelser efter Straffelovens §266b inden for kortlægningsperioden. I de 26 kendte afgørelser om hadtale er i alt 20 personer fundet skyldige i overtrædelse af paragraffen, mens 8 personer er frifundet (i to af sagerne har der været 2 tiltalte). I figuren nedenfor er det imidlertid kun de 10 fremfundne Straffesager som er opstillet.

Note til figuren: Én af de straffesager som er medregnet i figur 7, har to tiltalte hvoraf én person bliver kendt skyldig, og én person frifindes for tiltale. Det fremgår af domsudskriftet, at det kun var førstnævnte person, som var tiltalt for overtrædelse af Straffelovens §266b, samme person som blev kendt skyldig. Afgørelsen er derfor indregnet som 'tiltalte fundet skyldig'.

Det fremgår af Figur 7, sagsøger i 3 af handicapsagerne og 1 af sagerne om diskrimination på grund af race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse får medhold af retten på et andet juridisk grundlag end diskriminationslovgivningen. Dermed er der ikke længere tale om diskriminationssager, mens der dog heller ikke er tale om, at sagsøgte er blevet frifundet for alle påstande.

5.6 Eksempler på domstolssager

I det følgende beskrives eksempler på domstolsafgørelser om diskrimination på grund af hhv. race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse, hadtale og handicap. Eksemplerne rummer forskellige typer udfald.

Sager om race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse

De 5 civile sager om diskrimination på grund af race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse er meget forskellige, og det er således ikke muligt at tale om "typiske" sagemner. Nedenfor er en overigt over de fem sagers indhold samt en beskrivelse af den ene sag.

- To af sagerne er afgjort ved byretter som højeste instans og handler om adgang til henholdsvis billån og uddannelse.
- To yderligere sager er afgjort ved Østre Landsret. Den ene omhandler adgang til et diskotek efter Racediskriminationsloven¹², mens den anden omhandler afskedigelse af en medarbejder, som følte sig forskelsbehandlet på religiøst grundlag.
- Den sidste sag er afgjort ved Højesteret og handler om, hvorvidt opsigelse af en medarbejder med den begrundelse, at han ikke talte flydende dansk, var i strid med Forskelsbehandlingsloven.

Nedenfor er den ene byretssag beskrevet.

Legitimationskrav ved billån (medhold)

Retten i Viborg fandt, at det var i strid med *Lov om Etnisk Ligebehandling*, at en dansk statsborger, som er født i Bosnien-Hercegovina, blev bedt om at fremvise sit pas eller sin opholdstilladelse i forbindelse med et billån. Det samme krav blev ikke stillet til sagsøgerens samlever, som er født i Odense. Retten fandt, at pengeinstituttet skulle betale sagsøgeren en godtgørelse på 10.000 kroner for diskrimination på grund af etnisk oprindelse.

Hadtalesager

Hvor en chikane-sag ved Ligebehandlingsnævnet handler om nedværdigende udtalelser, som er rettet direkte mod en berørt enkeltperson eller flere berørte enkeltpersoner, handler hadtalesager om udtalelser, der nedværdiger en større gruppe af personer, og som er fremsat med hensigt om udbredelse til en bredere kreds.

¹² Racediskriminationen er en særlov, som afgøres i strafferets-regi. For mere information om Racediskriminationsloven se Retsinformation (hentet den 15. Juni 2015): <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=59249>

Blandt de 10 indsamlede domstolsafgørelser om hadtale er der eksempler på udtalelser, som er fremsat i en række forskellige medier. I nogle sager er nedværdigende udtalelser fremsat online i henholdsvis et chatforum, et debatindlæg og en hjemmelavet video. I andre er nedværdigende budskaber blevet udbredt i boligområder ved brug af løbesedler og påskrift på en havebænk, som var synlig fra fortovet. Yderligere er der eksempler på mundtlige udtalelser, som blev råbt på gaden eller fremsat i et interview.

Nedenfor beskrives to sager, hvor tiltalte er hhv. frifundet og fundet skyldig.

Klistermærker med hadtale (frifindelse)

To tiltalte havde opsat 2 klistermærker med hagekors og teksten "Danmark for danskere" på vinduet til hvad Landsretten betegner som "en etnisk restaurant". De tiltalte var yderligere i besiddelse af 17 klistermærker med teksterne "Danmark for danskere" og "Raceblanding er folkemord", som de havde til hensigt at klistre op. I samme sag var den ene af de to yderligere tiltalt for udtalelsen "som det er påvist, vil negere fra Ekvatorial Guinea, hvor gennemsnitsintelligenskvotienten er 59, ikke få en IK på 100 ved at flytte til Europa", der var fremsat i et debatindlæg. Retten frifandt de to tiltalte for opsætningen af klistermærkerne med henvisning til, at personer, der ikke er danskere, ikke udgør "en bestemt gruppe af personer" i §266bs forstand. Retten frifandt yderligere den ene af de tiltalte for udtalelsen i debatindlægget. Retten fandt, at der var tale om en udtalelse, som var fremsat i en politisk debat, og at §266b derfor måtte fortolkes snævert, hvorved hensynet til ytringsfrihed vejede tungere end beskyttelseshensynet.

Påskrift på havebænk (skyldig)

Tiltalte havde i sin egen have opstillet en havebænk med påskriften "nur blankes" og "kaffer nie", som på afrikaans betyder "alene for hvide" og "ikke for negre". Retten fandt, at påskriften udgjorde en forhånende og nedværdigende holdning til sorte personer med henvisning til deres hudfarve. Retten fandt derudover, at bænken var synlig fra fortovet, og at påskriften dermed var fremsat med forsæt til udbredelse i en videre kreds. Tiltalte blev idømt en bøde på 2.000 kroner.

Handicapsager

Nedenfor er et eksempel på et hændelsesforløb, som typisk kan ligge til grund for en domstolssag om afskedigelse på grund af handicap. Den krænkede person vil i langt de fleste tilfælde få støtte fra sin fagforening til at føre sagen, og der kan være forskellige årsager til, at fagforeningens advokat vælger at anlægge en sag ved en domstol i stedet for ved nævnet. En

grund til at føre sagen ved en domstol kan være, at advokaten vurderer, at der er behov for vidneforklaringer fra en ekspert, som kan fortælle om den pågældende funktionsnedsættelse.

Afskedigelse (ikke medhold)

Sagsøger havde været udsat for et trafikuheld, hvor han pådrog sig skader på knæ og ben. Som led i en omstrukturering på sagsøgers arbejdsplads blev hans stilling efterfølgende nedlagt, og sagsøger blev afskediget. I forlængelse af denne beslutning gjorde sagsøger det gældende, at afskedigelsen var begrundet i hans funktionsnedsættelse, som han havde pådraget sig ved trafikulykken. Sagsøger gjorde yderligere gældende, at den sagsøgte arbejdsgiver havde tilsidesat sin pligt til at træffe foranstaltninger med henblik på at sikre, at han kunne beholde sit job. Retten fandt, at sagsøger ikke var handicappet i Forskelsbehandlingslovens forstand, fordi sagsøger ikke behøvede kompensation for at kunne udføre sit arbejde på lige fod med de andre ansatte. Derfor fandt retten, at den sagsøgte virksomhed ikke havde pligt til at træffe særlige foranstaltninger for at bevare sagsøger i beskæftigelse.

Nedenstående eksempel handler igen om afskedigelse, men denne gang har domstolen givet sagsøger medhold i sin påstand om ulovlig diskrimination.

Afskedigelse (medhold)

Sagsøger var blevet ansat som sekretær i en virksomhed. Hun havde diagnosen ADHD, men havde ikke ved ansættelsessamtalen oplyst sagsøgte herom. Efter fire dages ansættelse blev sagsøger bortvist med den begrundelse, at hun ikke havde informeret om sit handicap. Retten vurderede, at sagsøger led i en sådan grad af ADHD, at hun var omfattet af handicapbegrebet. Retten vurderede yderligere, at sagsøgers funktionsnedsættelse ikke var en hindring for at udføre de arbejdsopgaver, stillingen indebar, og at bortvisningen var i strid med Forskelsbehandlingsloven. Retten tilkendte sagsøger en godtgørelse på 84.000 kroner, svarende til 6 måneders løn.

På følgende side er endnu en handicapsag om afskedigelse. I denne sag har domstolen givet sagsøger medhold i, at afskedigelsen var usaglig, men ikke på baggrund af diskriminationslovgivningen.

Afskedigelse (medhold på et andet grundlag)

Sagsøger havde været udsat for en arbejdsskade og måtte sygemeldes. Hun genoptog sit arbejde på deltid, men måtte sygemeldes igen. Efter en måned genoptog hun igen arbejdet, dog stadig på deltid. Arbejdsgiveren mente ikke, at der var udsigter til, at sagsøger ville blive fuldt arbejdsdygtig i nærmere fremtid og valgte at opsig hende. Retten fandt, at sagsøger ikke havde et handicap i Forskelsbehandlingslovens forstand, og sagsøger fik derfor ikke medhold i sin påstand om ulovlig diskrimination. Dog fandt retten, at opsigelsen ikke var sagligt begrundet, hvorfor sagsøger fik medhold i sin påstand om usaglig opsigelse efter Funktionærlovens §2b.

5.7 Sager, der er gået fra nævnet til en domstol

I kortlægningsarbejdet er de interviewede repræsentanter fra Ligebehandlingsnævnet blevet spurgt, om de havde kendskab til sager, der var gået videre til domstolene. Ligeledes er domstolene blevet spurgt, om de havde kendskab til sager, der var gået videre fra Ligebehandlingsnævnet. Begge parter har dog tilkendegivet, at de ikke systematisk opsamlere viden om, hvorvidt sager går fra nævnet til domstolene, og de adspurgte interviewpersoner kunne personligt ikke huske nogle sager inden for kortlægningens emner, der var gået fra nævnet til en domstol.

Ud af de skriftlige domsafsigelser er det muligt at læse, hvorvidt en sag tidligere har været anlagt ved en anden instans. Ud af de 58 domstolssager, som er fremkommet i kortlægningen, har 2 tidligere været anlagt ved Ligebehandlingsnævnet. Det drejer sig om:

- En sag anlagt ved Retten i Høstebro, hvor sagsøger følte sig ulovligt forskelsbehandlet på grund af sit nedsatte syn, da hun ikke havde fået lov at forhandle løn på sin arbejdsplads.
- En sag anlagt ved Retten i Høstebro, hvor sagsøger følte sig ulovligt forskelsbehandlet på grund af sin religion, idet hun ikke kunne fritages fra at smage på mad med svinekød på sit uddannelsessted.

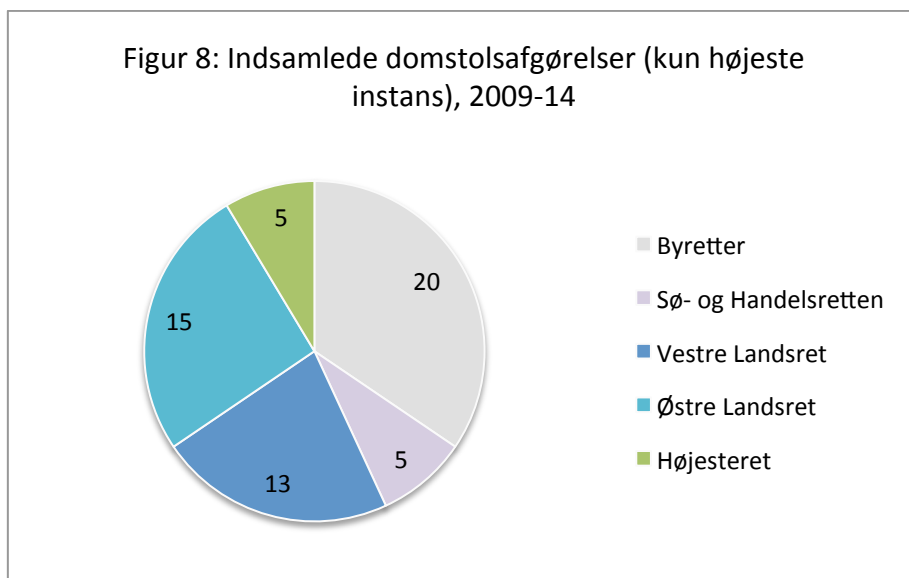
5.8 Ankede sager

Nogle af de fremfundne afgørelser er afsagt af en højere instans i sager, som er blevet anket fra en lavere ret. Derved har den højere instans enten stadfæstet eller omgjort en tidligere afgørelse i sagen. I det følgende præsenteres en oversigt over ankede sager og omfanget af sager, hvor den højere instans har enten stadfæstet eller omgjort en tidligere dom. Derefter præsenteres eksempler på sagsforløb i ankede sager.

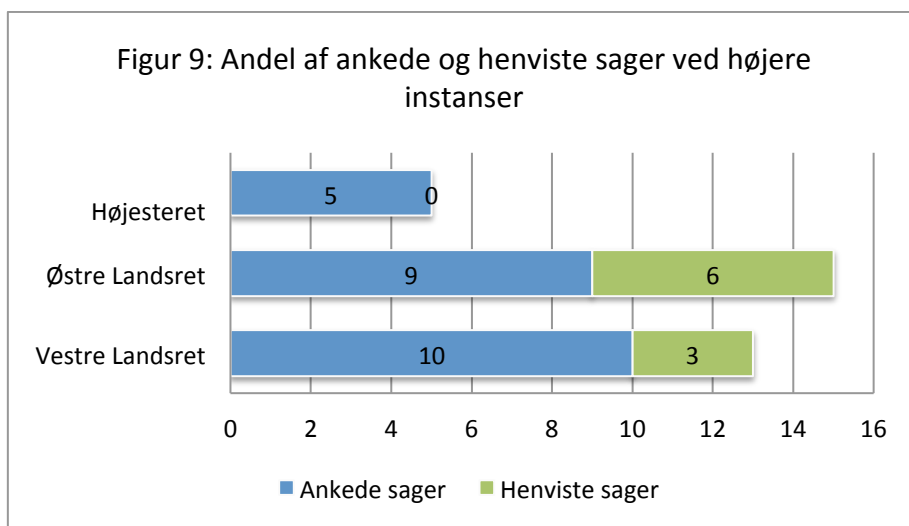
Henviste og ankede sager

Figur 8 nedenfor viser en oversigt over, hvilken domstol de i alt 58 afgørelser fremfundet i kortlægningen er blevet afsagt ved. De 20 afgørelser fra byretter og de 5 afgørelser fra Sø- og

Handelsretten har kun verseret i de pågældende domstole. Heroverfor har de 13 afgørelser fra Vestre Landsret, de 15 afgørelser fra Østre Landsret og de 5 afgørelser fra Højesteret tidligere verseret i andre instanser, før de enten er blevet henvist eller anket til de højere retter.

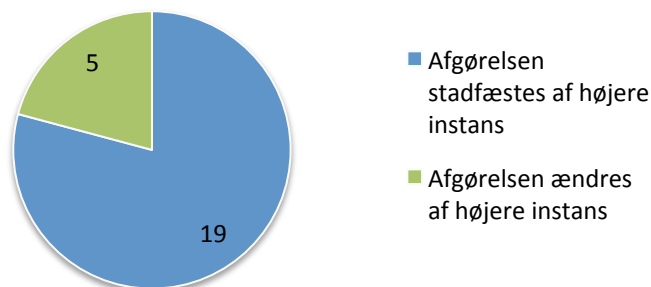

Figur 9 viser en oversigt over, hvordan sagerne ved de højere instanser er modtaget. 9 af sagerne er blevet henvist. Det indebærer, at sagerne oprindeligt er blevet anlagt ved en lavere domstol, men at denne domstol har vurderet, at de havde principiel karakter, og derfor henvist sagerne til en højere instans uden at træffe afgørelse i dem. 24 sager er blevet anket, hvilket indebærer, at en lavere instans har truffet en afgørelse, som en af parterne har valgt at anke til en højere domstol.

Figur 10 viser en oversigt over, i hvilket omfang den højeste instans har stadfæstet eller ændret afgørelser fra den lavere instans i de 24 sager, som er anket. Det fremgår af figuren, at den højeste instans har stadfæstet den tidligere dom i størstedelen af de ankede sager.

Figur 10 : Andel af afgørelser, som stadfæstes af højere instans (kun ankede sager)

Figurerne viser kun sagens vej til den instans, hvor den i sidste ende er afgjort. Fire af de fremfundne sager har dog været indbragt ved tre instanser i alt, idet de oprindeligt er anlagt ved en byret og derefter henvist eller anket til en landsret, hvorfra de er anket til Højesteret¹³.

Eksempel på en anket sag

Det følgende eksempel illustrerer sagsforløb i en sag, som er blevet anket. Sagen handler om hadtale, den har verseret ved tre instanser og er blevet anket to gange. Det bemærkelsesværdige ved denne sag er, at afgørelsen er blevet ændret, hver gang den er blevet anket.

Forhånende udtalelser (anket to gange)

Tiltalte udtrykte under et interview, at muslimer generelt begår grov kriminalitet og voldtægt. Udtalelserne var både forhånende og nedværdigende overfor en befolkningsgruppe og således omfattet af Straffelovens §266b. Interviewet blev optaget på en telefon med billede og lyd, og denne optagelse blev offentliggjort på internettet. Tiltalte forklarede, at han havde forventet, at han ville få interviewet til gennemlæsning inden dette ville blive offentliggjort. Ved byretten blev det afgjort, at tiltalte ikke havde haft fortsæt til videre udbredelse, da han fastholdt, at han ikke ville have godkendt interviewet i sin offentliggjorte form. Tiltalte blev frifundet i byretten, hvorefter dommen blev anket af Anklagemyndigheden. Landsretten fandt, at tiltalte inden interviewet var blevet gjort bekendt med, at interviewet blev optaget, og at det skulle offentliggøres på en hjemmeside. Endvidere havde tiltalte ingen aftale om ret til at godkende interviewet inden offentliggørelsen. Tiltalte blev fundet skyldig i landsretten. Tiltalte ankede herefter dommen til Højesteret. Højesteret fandt, at Landsrettens afgørelse var baseret på, at tiltalte havde handlet uagtsomt men ikke forsætligt. Højesteret fandt dog ikke, at tiltalte var skyldig i at have fortsæt til udbredelse i en videre kreds. Tiltalte blev derfor frifundet.

¹³ Ikke alle afgørelser fra Højesteret har dog nødvendigvis verseret ved tre instanser.

5.9 Opsamling

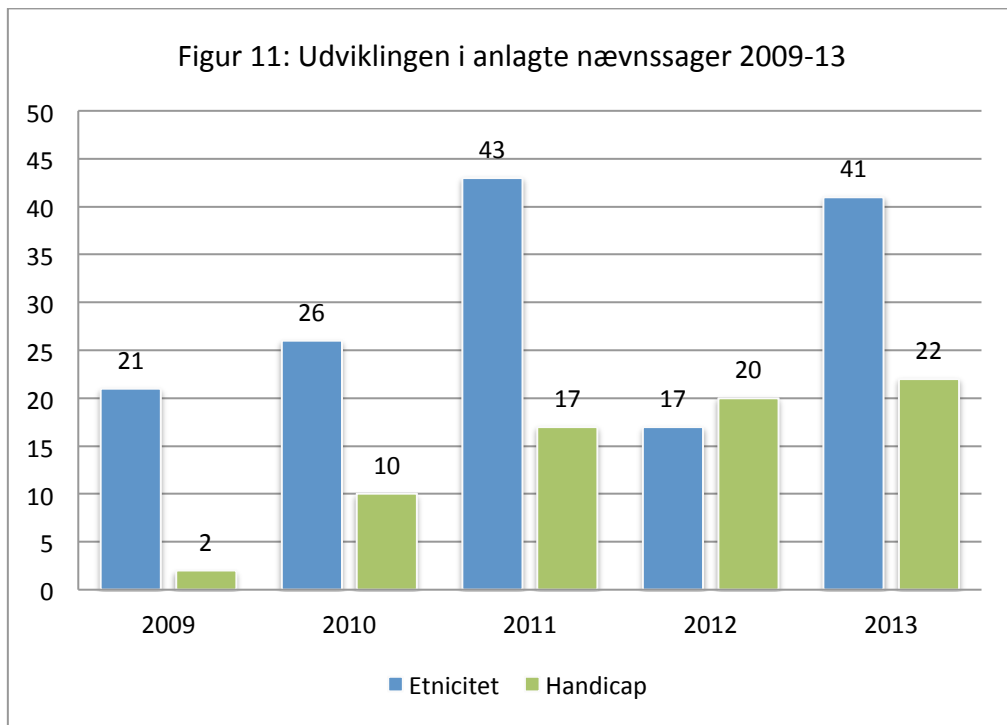
- Blandt de 236 nævnssager handler omkring to tredjedele om diskrimination på grund af etnicitet (157 sager), mens omkring en tredjedel handler om diskrimination på grund af handicap (79 sager). 19 af sagerne kan betegnes som multiple.
- Blandt etnicitetssagerne er den hyppigst forekommende klageårsag chikane, mens sager om adgangsforhold både inden for og uden for arbejdsmarkedet også er fremtrædende. Blandt handicapsagerne handler det største antal sager om afskedigelse.
- I 19 af etnicitetssagerne og 12 af handicapsagerne har nævnet givet klager medhold i påstanden om ulovlig diskrimination. I størstedelen af sagerne giver nævnet ikke medhold, mens 48 sager i kortlægningsperioden er blevet afvist, fordi de var uden for nævnets beføjelser.
- Blandt de 58 indsamlede domstolsafgørelser er 5 truffet i civile sager om diskrimination på grund af race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse. 10 er truffet i sager om hadtale efter Straffelovens §266b, mens 43 er truffet i civile sager om diskrimination på grund af handicap.
- De 5 civile sager om diskrimination på grund af race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse er meget forskellige. Ud af de 44 handicapsager handler 38 om afskedigelse.
- I de civile sager får sagsøger medhold i omkring halvdelen af afgørelserne, ligesom tiltalte findes skyldig i omkring halvdelen af hadtalesagerne.

6. UDVIKLING I LØBET AF KORTLÆGNINGSPERIODEN

Dette kapitel viser udviklingen i Ligebehandlingsnævnets modtagne sager, samt udviklingen i den geografiske fordeling af sagerne siden nævnets oprettelse i 2009 til og med 2013¹⁴. Det er interessant at se på udviklingen fra 2009 til 2013, fordi denne periode dækker nævnets første 5 år som klageinstans. Ligebehandlingsnævnet blev oprettet i 2009 med det formål at forbedre klagemulighederne i sager om forskelsbehandling inden for og uden for arbejdsmarkedet. Inden nævnets oprettelse skulle sager om diskrimination på grund af etnisk oprindelse anlægges ved det administrative klagenævn Klagekomiteen for Etnisk Ligebehandling. Det var inden 2009 kun muligt at føre en sag om diskrimination på grund af handicap ved domstolene.

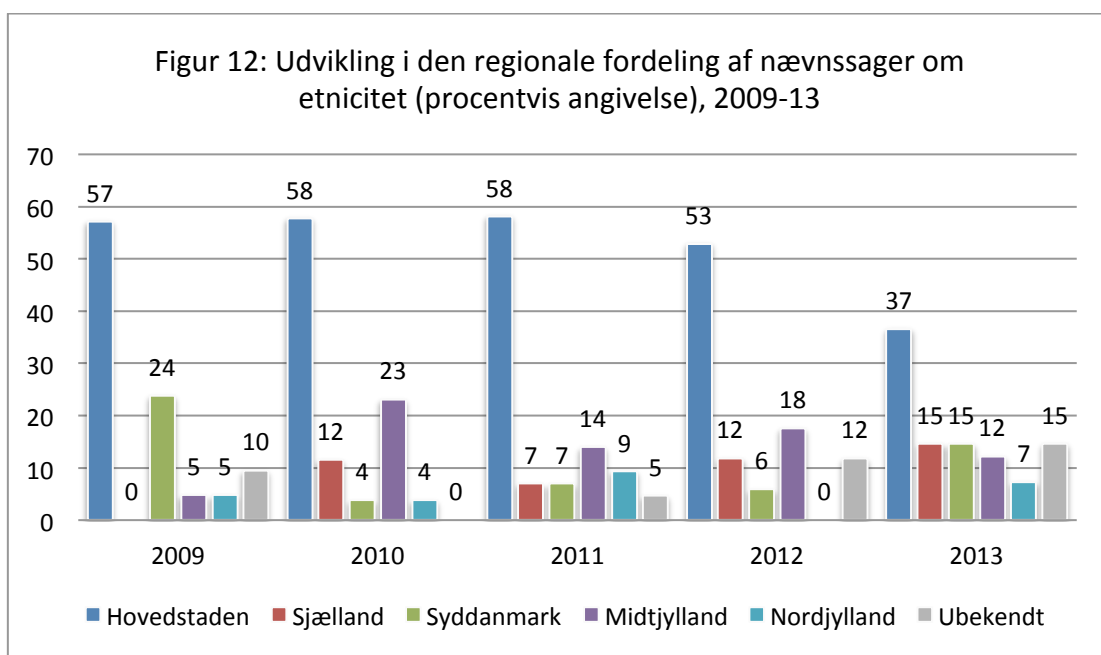
6.1 Udviklingen i omfang og regional fordeling af nævnssager 2009-2013

Figur 11 viser udviklingen i antal modtagne nævnssager om etnicitet og handicap fra år 2009 til 2013. Det er ikke muligt at pege på en entydig udvikling i antallet af modtagne nævnssager om etnicitet, selvom det med undtagelse af antallet i 2012 kunne tyde på, at der har været en stigning i antallet af sager i løbet af kortlægningsperioden. Heroverfor er der en tydelig stigning i antallet af modtagne handicapsager siden nævnets oprettelse i 2009.

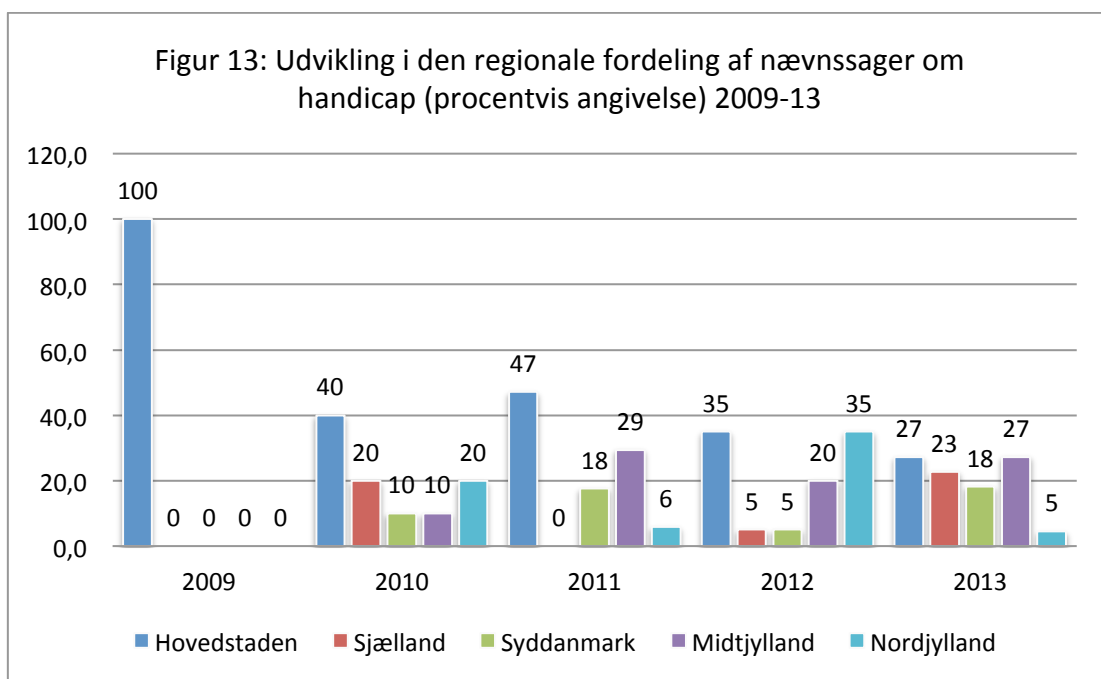

¹⁴ Siden det i denne kortlægning kun har været muligt at få tilgang til nævnssager, der er anlagt til og med første kvartal af 2014, indeholder de følgende oversigter kun udviklingen til og med år 2013.

Figur 12 og 13 viser den procentvise regionale fordeling af modtagne sager om henholdsvis etnicitet og handicap for hvert år i kortlægningsperioden. Den regionale fordeling er opgjort efter klagers bopælskommune. Det fremgår af Figur 12, at andelen af etnicitetssager fra klager med bopæl i Region Hovedstaden er faldet i løbet af kortlægningsperioden relativt i forhold til andelen af sager fra klager med bopæl i de øvrige regioner.

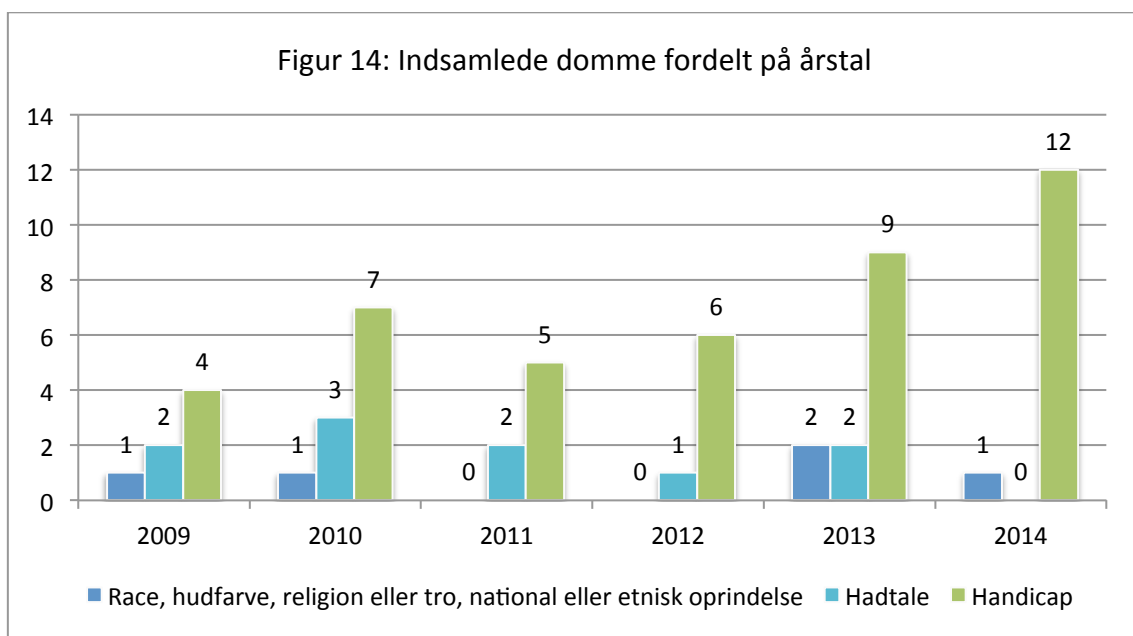

Det fremgår af Figur 13, at andelen af handicapsager, hvor klager har bopæl i Hovedstadsregionen, ligeledes er faldet i løbet af kortlægningsperioden relativt i forhold til sager, hvor klagerne har bopæl i de øvrige kommuner.

6.2 Domstolsafgørelser fordelt på årstal

Figur 14 viser antallet af domstolsafgørelser, som er fremfundet i kortlægningen, fordelt på året for domsafsigelsen. Siden indsamlingen af domstolsager delvist er foretaget ved forespørgsler hos fagpersoner, der personligt har været i berøring med sager, må det formodes, at indsamlingsmetoden medfører et større antal sager i de seneste år, siden det er mere sandsynligt, at fagpersonerne kan huske sager, de har været i berøring med for nylig. Det relativt store antal sager fra 2013 og 2014 kunne være en indikation på dette. Det er altså ikke muligt at konkludere noget entydigt på baggrund af Figur 14.

6.3 Opsamling

- Mens antallet af modtagne nævnssager om diskrimination på grund af etnicitet har været svingende i løbet af kortlægningsperioden, er der en stigning i antallet af modtagne nævnssager om diskrimination på grund af handicap fra 2 i 2009 til 22 i 2013.
- Både blandt etnicitetssagerne og blandt handicapsagerne kan man se en udvikling i den regionale fordeling af sagerne, opgjort efter klagers bopælskommune, fra 2009 til 2013. Andelen af sager, hvor klager har bopæl i Hovedstadsregionen, falder relativt i forhold til andelen af sager, hvor klager har bopæl uden for Hovedstadsregionen.
- En oversigt over de indsamlede domstolsafgørelser fordelt på årstallet for dommens afsigelse kan umiddelbart ikke anvendes til at beskrive en udvikling, siden der må forventes en usikkerhed ved indsamlingsmetoden.

7. MÅLGRUPPEPROFILER

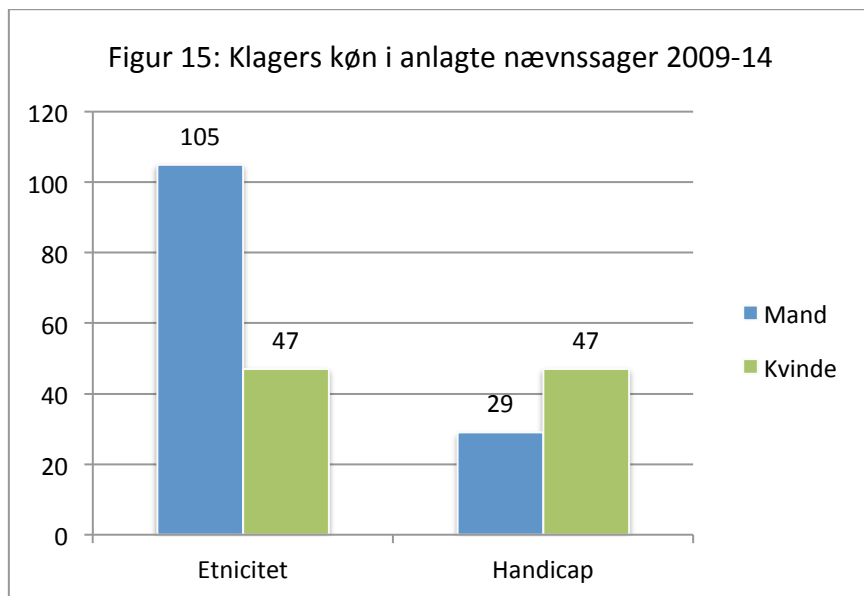
I dette kapitel optegnes et billede af de personer, som føler sig diskrimineret, hvilket vil sige klagerne (ved nævnssager) og sagsøgerne (ved civile domstolssager), i forhold til køn, alder og bopæl. Hvor det er relevant, sammenholdes profilerne for klager og sagsøgere i etnicitetsager med nydanskernes rapporterede oplevelser af diskrimination, mens profilerne for klager og sagsøgere i handicapsager sammenholdes med omfanget af personer i Danmark, som rapporterer at have fysiske og psykiske funktionsnedsættelser¹⁵.

Derudover tegnes et billede af de virksomheder, myndigheder eller organisationer, som sagsøges/indklages for diskrimination, i forhold til sektoriel fordeling.

7.1 Kønsfordeling blandt klager og sagsøgere

Kønsfordelingen blandt klager

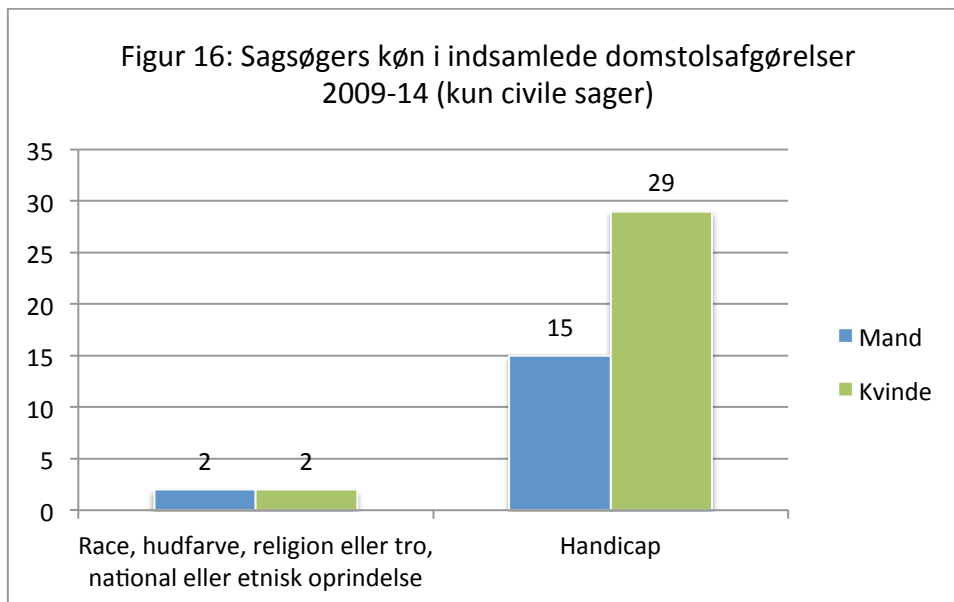
Figur 15 viser fordelingen af klagerens køn for henholdsvis etnicitets- og handicapsager ved Ligebehandlingsnævnet. Det fremgår af figuren, at der blandt etnicitetsagerne er en klar overvægt af mandlige klager, mens der blandt handicapsagerne er en overvægt af kvindelige klager.

¹⁵ SFIs undersøgelse "Hverdagsliv og levevilkår for mennesker med funktionsnedsættelse" fra 2013 viser ikke nogen køns- eller aldersfordeling i forhold til oplevet diskrimination blandt personer med funktionsnedsættelse. Derfor er klager- og sagsøgerprofilerne sammenholdt med antallet af personer, der rapporterer at have en funktionsnedsættelse.

Kønsfordelingen blandt sagsøgere

Figur 16 viser fordelingen af sagsøgernes køn i de fremfundne civile domstolsafgørelser¹⁶. Ligesom der i nævnsagerne var en overvægt af kvindelige klager i handicapsager, er der blandt domstolsafgørelserne en overvægt af kvindelige sagsøgere i handicapsager.

Sammenligning med oplevet diskrimination / befolkningsandel med funktionsnedsættelser

Den relativt store andel af mandlige klager i nævnsagerne om etnicitet kan sammenholdes med kønsfordelingen i nydanskernes oplevede diskrimination. Ankestyrelsens medborgerskabsundersøgelse fra 2013 viser, at flere mænd end kvinder blandt nydanskere med ikke-vestlig baggrund oplever diskrimination på grund af deres etniske oprindelse. Mens 41 procent af de kvindelige deltagere i undersøgelsen angav at have oplevet diskrimination på grund af deres etnicitet inden for det sidste år, var tallet 50 procent af de mandlige deltagere¹⁷.

Ankestyrelsens medborgerskabsundersøgelse peger ligeledes på, at en fjerdedel af alle unge nydanskere har oplevet diskrimination på en bar, et diskotek, en natklub eller lignende¹⁸. Den relativt store andel af mandlige klager kan muligvis hænge sammen med diskrimination i nattelivet, hvor især unge mænd oplever diskrimination på grund af deres race, hudfarve, religion eller tro, nationale eller etniske oprindelse.

¹⁶ Det skal bemærkes, at tallene i figuren ikke svarer fuldstændig til antallet af afgørelser, som er blevet vist i de tidligere oversigter. Det skyldes, at der i nogle civile sager er to sagsøgere. I én af de civile sager er sagsøger en organisation, hvorfor der ikke kan angives køn for denne sag.

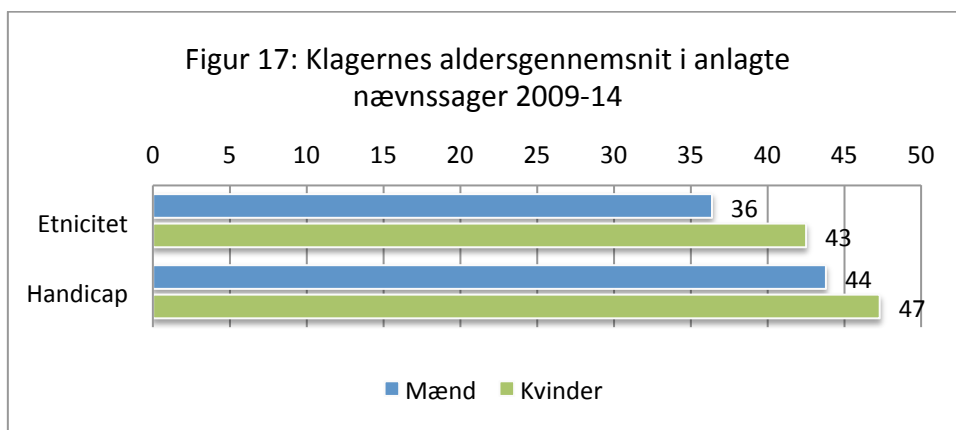
¹⁷ Ankestyrelsens medborgerskabsundersøgelse (2015): "Medborgerskab, Ligebehandling og Selvbestemmelse i Danmark, Det nationale integrationsbarometer" s. 15

¹⁸ Ankestyrelsens medborgerskabsundersøgelse (2015): "Medborgerskab, Ligebehandling og Selvbestemmelse i Danmark, Det nationale integrationsbarometers. 16

I forhold til handicapsagerne både i nævnet og ved domstolene giver det ikke en entydig forklaring, hvis man sammenholder den relativt store andel af kvindelige klager og sagsøgere med kønsfordelingen blandt personer, der rapporterer at have en funktionsnedsættelse. Det fremgår af SFIs SHILD-undersøgelse, at omtrent lige mange mænd og kvinder rapporterer at have en fysisk funktionsnedsættelse, mens der er et lille flertal af kvinder, som rapporterer at have en større eller mindre psykisk funktionsnedsættelse¹⁹.

7.2 Aldersfordeling blandt klager i nævnssager

Figur 17 viser fordelingen af klageres aldersgennemsnit i anlagte nævnssager om henholdsvis etnicitet og handicap. Det fremgår af figuren, at aldersgennemsnittet blandt klager i etnicitetssager samlet set er mindre end aldersgennemsnittet blandt klager i handicapsager. Derudover er aldersgennemsnittet blandt mænd mindre end blandt kvinder for både etnicitetssager og handicapsager. Det har desværre ikke været muligt at lave en tilsvarende oversigt over aldersfordelingen blandt sagsøgere og tiltalte i domstolsafgørelserne, da parternes alder ikke fremgår af dommene.

Sammenligning med oplevet diskrimination / befolkningsandel med funktionsnedsættelser

Der er ikke umiddelbart overensstemmelse mellem aldersgennemsnittene blandt klager og tallene for alder ved oplevet diskrimination. Ankestyrelsens medborgerskabsundersøgelse peger på, at unge nydanskere under 30 år oplever diskrimination i langt højere grad end ældre. 63 procent af de unge nydanskere mellem 18 og 29 år oplever diskrimination, mens det for nydanskere over 30 år er 38 procent²⁰. Heroverfor er aldersgennemsnittet blandt klagerne i nævnssager om etnicitet 36 for mænd og 43 for kvinder.

Hvad angår fysiske funktionsnedsættelser synes der ligeledes at være en uoverensstemmelse mellem aldersgennemsnittene blandt klager og tallene for, hvilke aldersgrupper der

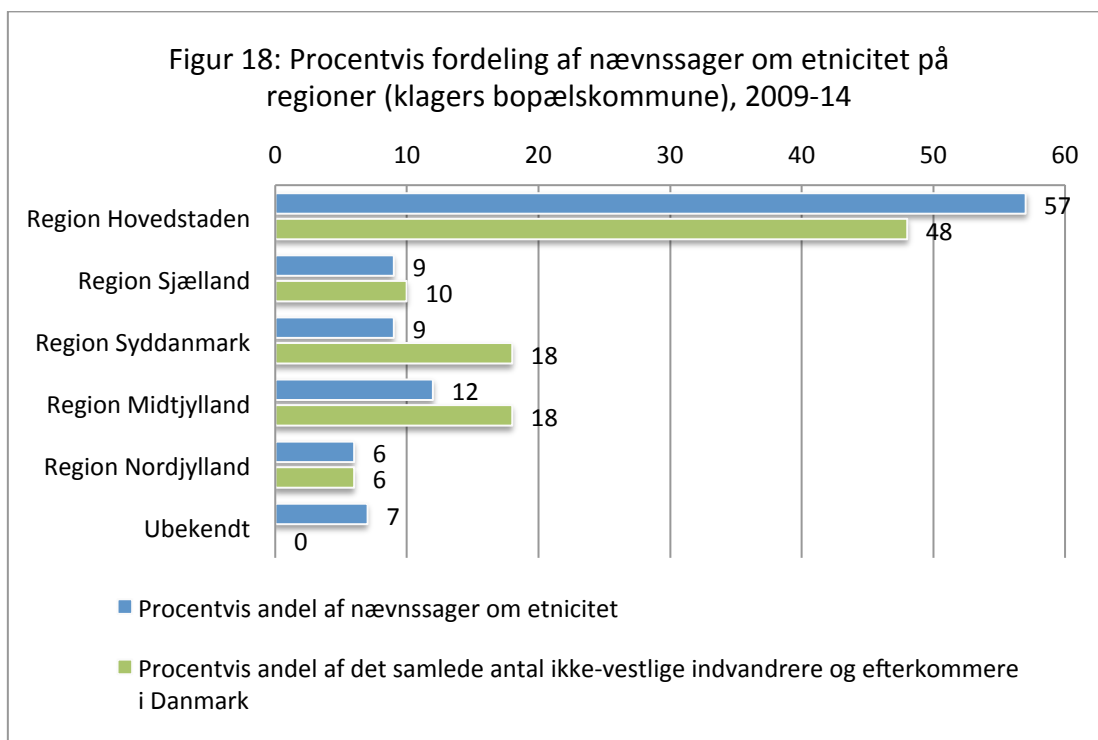
¹⁹ Damgaard mfl. (2013): "Hverdagsliv og levevilkår for mennesker med funktionsnedsættelse" s. 67-68.

²⁰ Ankestyrelsens medborgerskabsundersøgelse (2015): "Medborgerskab, Ligebehandling og Selvbestemmelse i Danmark, Det nationale integrationsbarometers. 16

rapporterer at have funktionsnedsættelser. Andelen af både mænd og kvinder i den danske befolkning, som rapporterer at have en fysisk funktionsnedsættelse²¹, stiger støt med alderen, ifølge SFIs SHILD-undersøgelse. Der er flest personer med fysisk funktionsnedsættelse blandt de 55-59-årige²². Heroverfor er aldersgennemsnittet blandt klagerne i nævnssager om handicap 44 for mænd og 47 for kvinder.

7.3 Regional fordeling af klager og sagsøgere

Figur 18 nedenfor viser den procentvise regionale fordeling af klager i nævnssager om etnicitet, opgjort efter klagers bopælskommune på klagetidspunktet. Den regionale andel af nævnssagerne er i figuren sammenlignet med regionernes procentvise andel af borgere med indvandrer- og efterkommerbaggrund²³.

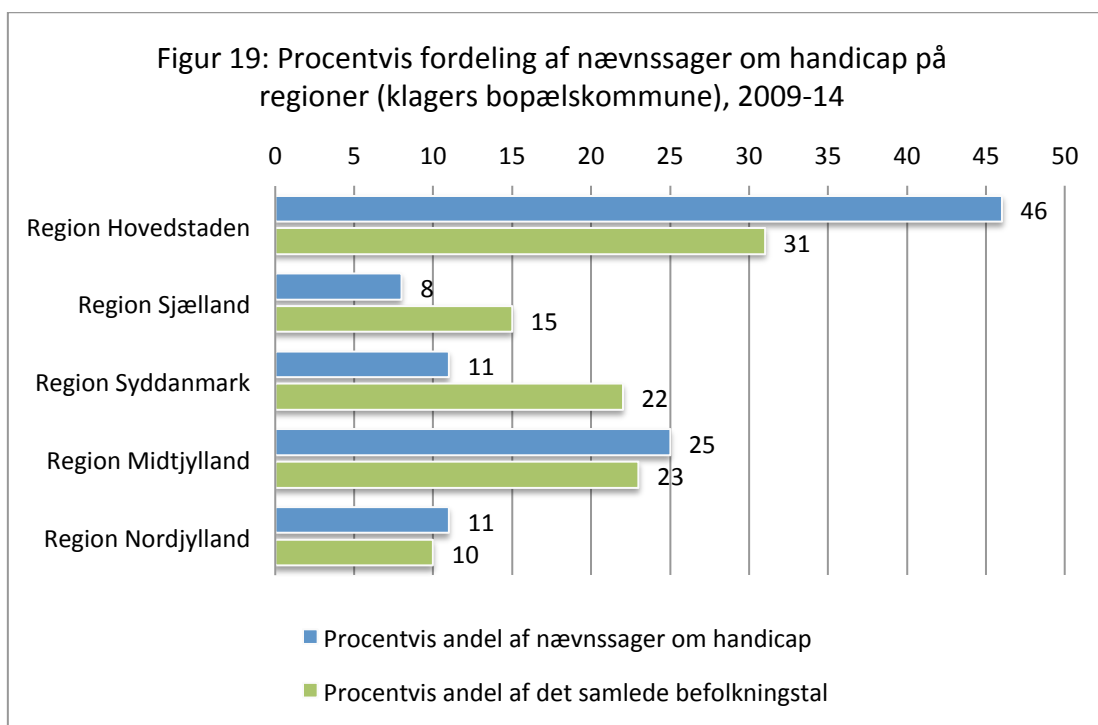
²¹ Antallet af både mænd og kvinder med psykiske funktionsnedsættelser er mere eller mindre konstant i aldersgruppen 35-59 år. Der er dog en tendens til, at flere unge kvinder mellem 25 og 35 år rapporterer at have en psykisk funktionsnedsættelse (Damgaard mfl. 2013).

²² Damgaard mfl. (2013): "Hverdagsliv og levevilkår for mennesker med funktionsnedsættelse" s. 67-68.

²³ Kilde: Egne beregninger ud fra Danmarks Statistiks befolkningsdatabase, Statistikbanken. Indvandrere og efterkommere omfatter både personer med vestlig og ikke-vestlig baggrund, i overensstemmelse med Ligebehandlingsnævnets afgrænsninger og baseret på Danmarks Statistiks generelle definition af indvandrere og efterkommere. Figuren er beregnet ud fra antallet af alle indvandrere og efterkommere i første kvartal for hver af kortlægningsårene. Figuren medtager således alle aldersgrupper, hvoraf de yngste og ældste aldersgrupper ikke i praksis har tilhørt gruppen af klager. Danmarks Statistik (hentet 15. juni 2015): <http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1920>

Det fremgår af figur 18, at andelen af klagerne i etnicitetssager, som bor i Region Hovedstaden, er lidt større end regionens andel af borgere med indvandrer- og efterkommerbaggrund. Andelen af etnicitetssager i Hovedstadsregionen har således været knap 10 procent højere end regionens andel af indvandrerbefolkningen. I Region Midtjylland tegner sig en omvendt tendens, hvor andelen af etnicitetssager ligger på et lavere niveau end andelen af indvandrer- og efterkommerbefolkningen. Det samme billede gør sig gældende for Region Syddanmark. I Region Nordjylland og i Region Sjælland har sagsandelen og befolkningsandelen i den undersøgte periode været omtrent de samme.

Figur 19 viser den procentvise regionale fordeling af klagerne i nævnssager om handicap, opgjort efter klagers bopælskommune på klagetidspunktet. Den regionale fordeling af klagerne i nævnssagerne bliver sammenholdt med den samlede regionale befolkningsandel²⁴.

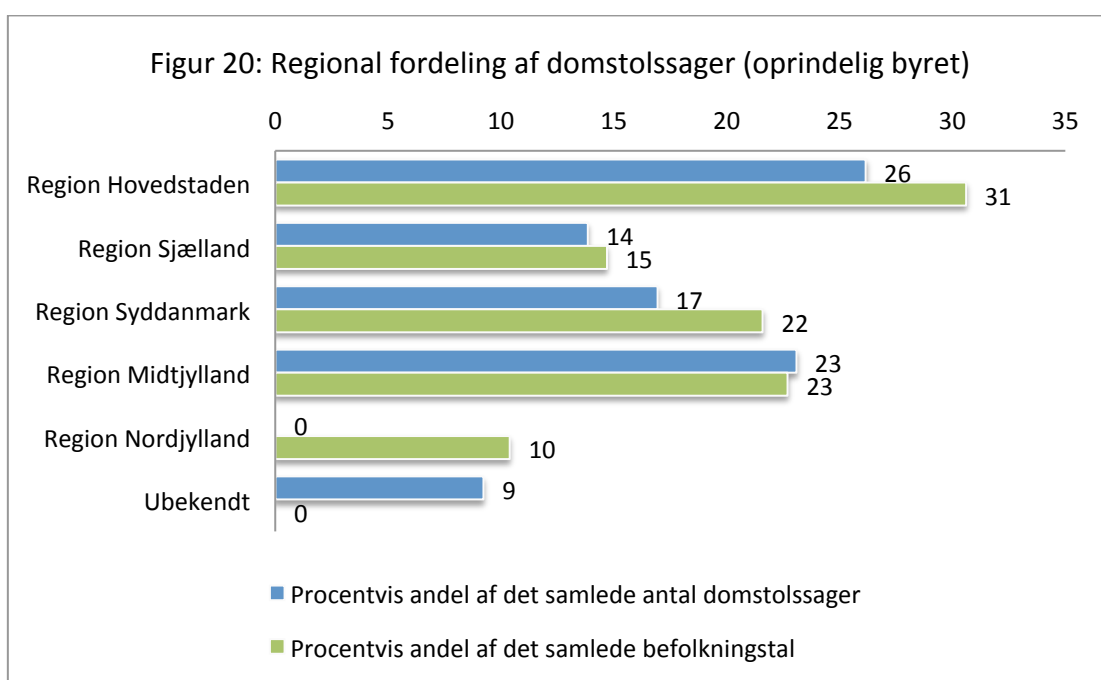
Blandt klagerne i handicapsager er andelen af klagerne med bopæl i Region Hovedstaden større end Hovedstadsregionens andel af det samlede befolkningstal. Region Sjælland og Region Syddanmark har derimod en mindre procentvis andel af klagerne end deres procentvise andel af befolkningstallet, mens andelen af handicapsager næsten svarer til befolkningsandelen i Region Midtjylland og Region Nordjylland.

²⁴ Hvor den regionale fordeling af etnicitetssagerne kan sammenholdes med den regionale andel af indvandrer- og efterkommerbefolkningen, er det ikke muligt at tilvejebringe et tilsvarende befolkningsmæssigt sammenligningsgrundlag for nævnssagerne om handicap. SFIs SHILD-undersøgelse peger på, at godt 750.000 personer i de erhvervsaktive aldersgrupper efter egen vurdering har en fysisk funktionsnedsættelse. Hertil kommer 250.000 personer, der oplever at have en psykisk funktionsnedsættelse (Damgaard, Malene mfl. (2013) s. 10). Andre undersøgelser fra de senere år opererer med andre tal.

Den regionale fordeling af domstolsafgørelser

Figur 20 viser den procentvise regionale fordeling af de fremfundne domstolsafgørelser, opgjort efter den byret, hvor sagen oprindeligt er anlagt. Den regionale fordeling er sammenholdt med regionernes procentvise andel af det samlede befolkningstal. Kategorien "ubekendt" indeholder afgørelser, hvor det ikke var muligt at finde den oprindelige byret, samt afgørelser i sager, der er anlagt ved Sø- og Handelsretten, som er en specialdomstol, der modtager sager fra hele landet.

Regionernes andel af domstolsafgørelserne følger overraskende tæt den regionale andel af befolkningen, hvis man betænker det relativt lille antal sager, der ligger til grund for grafen. Dog er der et komplet fravær af afgørelser, hvor sagen er startet i Region Nordjylland.

7.4 Sektoriel fordeling af indklagede og sagsøgte

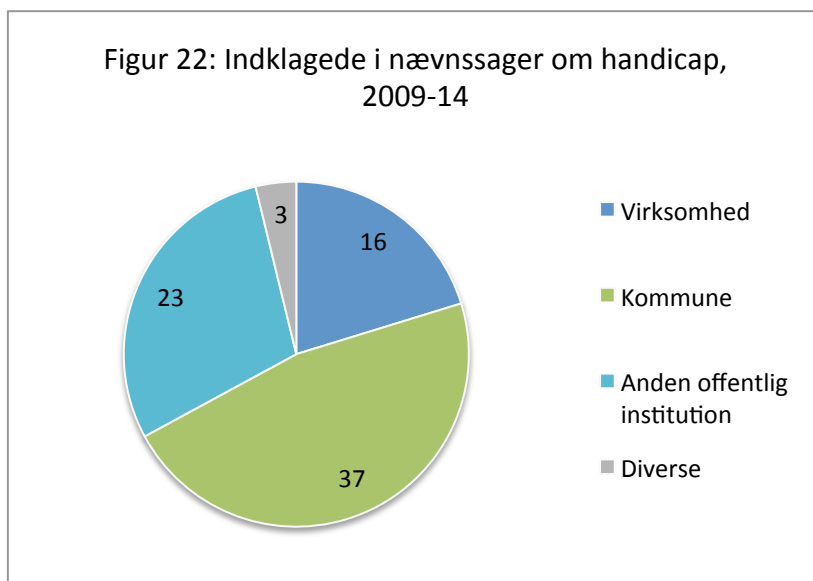
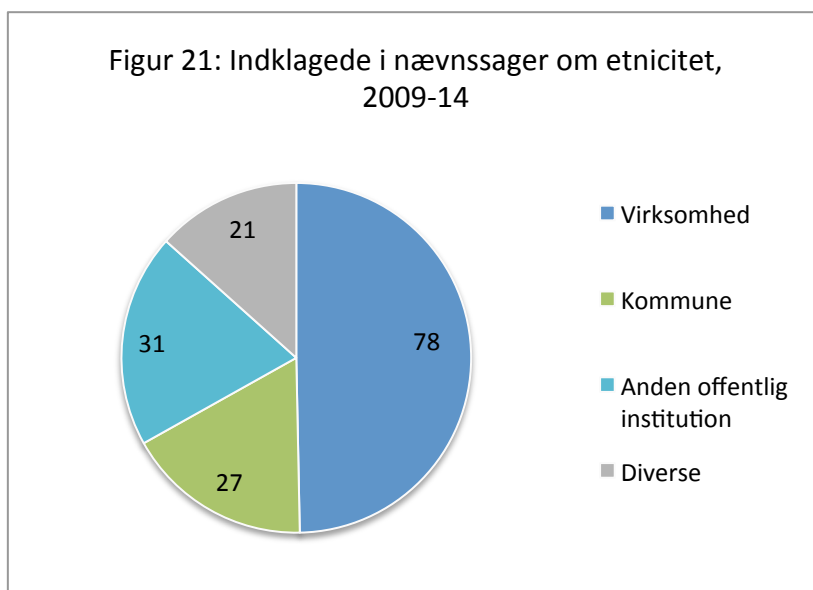
Figur 21 og 22 nedenfor viser den sektorielle fordeling af indklagede ved Ligebehandlingsnævnet i henholdsvis etnicitets- og handicapsager. De indklagede er opdelt i følgende sektorer²⁵:

- Erhvervsvirksomheder i den private sektor
- Kommunale institutioner i den kommunale sektor
- Regionale og statslige institutioner i den øvrige offentlige sektor

²⁵ Kategoriseringen af indklagede er foretaget med udgangspunkt i Ligebehandlingsnævnets egne kategorier. Der er dog foretaget en yderligere sortering, når gennemgangen af de enkelte sager har talt for det.

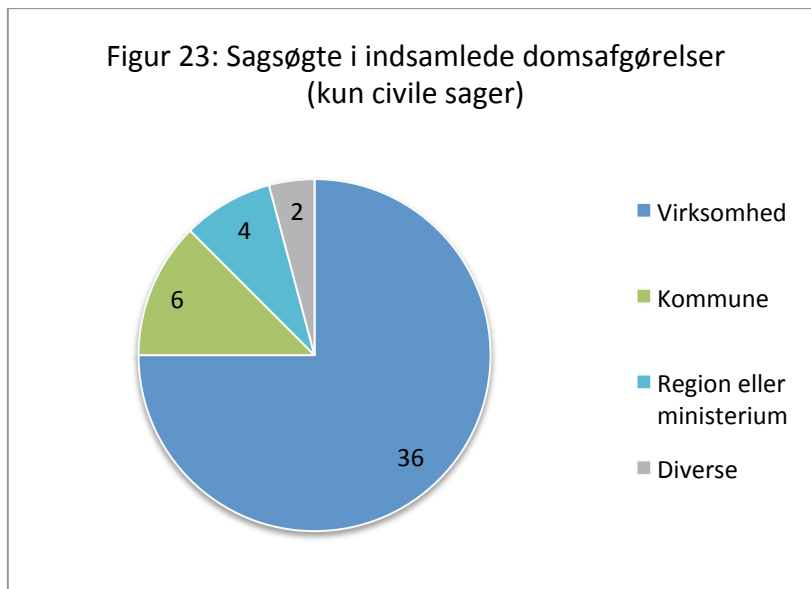
- Diverse aktører i form af foreninger og organisationer uden klart tilhørsforhold til de øvrige sektorer

Figurerne viser, at der har været forskelle i fordelingen af indklagede i henholdsvis etnicitets- og handicapsagerne. Godt halvdelen af de indklagede i etnicitetsager tilhører den private sektor. Herudover udgør indklagede i den offentlige sektor sammenlagt 37 procent, mens diverse-gruppen af forskellige foreninger og organisationstyper udgør 13 procent. Heroverfor har der været et flertal af indklagede i den offentlige sektor i de anlagte handicapsager. 80 procent af alle indklagede i handicapsagerne har således været kommunale, regionale eller statslige institutioner.

Sektoriel fordeling af sagsøgte ved domstole

Figur 23 nedenfor viser den sektorielle fordeling af sagsøgte i de indsamlede civile domstolsafgørelser. Det fremgår af figuren, at en stor andel af de sagsøgte er virksomheder. Dog er det værd at bemærke, at betegnelsen "virksomhed", som anvendes af domstolene ved anonymisering af sager i forbindelse med aktindsigt, lader til at være en relativt bred kategori. Således bliver fx også et hospital og en efterskole tilsyneladende anonymiseret som "virksomheder".

Hvis man betænker, at størstedelen af domstolsafgørelserne er truffet i handicapsager, er der et sammenligningsgrundlag med Figur 22, som viser, at hovedparten af de indklagede i handicapsager anlagt i Ligebehandlingsnævnet er kommuner eller andre offentlige institutioner. Ud af de 43 handicapsager ved domstolene er 33 anlagt mod en virksomhed. Det indikerer, at der er en forskel på, hvilken type arbejdsgiver man indklager/sagsøger ved henholdsvis domstole og Ligebehandlingsnævnet. Det kunne tyde på, at arbejdsgivere i den offentlige sektor typisk indklages i Ligebehandlingsnævnet, mens arbejdsgivere i den private sektor typisk sagsøges ved domstolene. Og der skal tages højde for, hvor hvide personer med handicap er ansat.

7.5 Opsamling

- I nævnssagerne om etnicitet er der en overvægt af mænd blandt klagerne. Denne tendens følger tallene for oplevet diskrimination blandt nydanskere, hvor også et flertal af mænd oplever diskrimination. Herimod er der en overvægt af kvinder blandt klagerne og sagsøgerne i handicapsager.
- Blandt klagerne i nævnssager om etnicitet er aldersgennemsnittet 36 for mænd og 43 for kvinder. Det stemmer umiddelbart ikke overens med tal for oplevet diskrimination, idet nydanskere under 30 år oplever mere diskrimination end de ældre. Blandt klagerne i handicapsager er aldersgennemsnittet 44 for mænd og 47 for kvinder. Det

stemmer ikke overens med, at der er flest personer med en fysisk funktionsnedsættelse blandt de 55-59-årige.

- Blandt etnicitetssagerne ved nævnet er der en overvægt af klagerne med bopæl i Hovedstadsregionen set i forhold til regionens andel af indvandrerbefolkningen. Blandt handicapsagerne er der ligeledes en overvægt af klagerne med bopæl i Hovedstadsregionen, set i forhold til Regionens andel af den samlede befolkning.
- Blandt nævnssagerne om etnicitet er hovedparten af de indklagede virksomheder, mens hovedparten af de indklagede i handicapsager er kommuner og andre offentlige institutioner. Blandt domstolsafgørelserne er hovedparten af de sagsøgte virksomheder.

8. OPLEVET DISKRIMINATION OG BARRIERER FOR AT ANLÆGGE SAGER

8.1 Oplevet diskrimination

Flere undersøgelser i Danmark beskæftiger sig med såkaldt 'oplevet diskrimination' hos etniske minoriteter og hos personer med funktionsnedsættelser. Oplevet diskrimination kan både være situationer, som i juridisk forstand hører ind under diskriminationslovene, og det kan være situationer, der ligger uden for de juridiske definitioner af diskrimination.

Uanset om oplevelsen af diskrimination i juridisk forstand kan gøres gældende, er det væsentligt at forholde sig til tallene for oplevet diskrimination i Danmark af flere årsager:

- Oplevelse af diskrimination blandt nogle grupper af borgere kan have negativ indflydelse på disse borgeres følelse af medborgerskab.
- Oplevelse af diskrimination kan være en hindring for deltagelse i samfundslivet.
- Oplevelse af diskrimination kan være en hindring for deltagelse på arbejdsmarkedet.

Oplevet diskrimination på grund af race/hudfarve/etnicitet

Det fremgår af Ankestyrelsens Medborgerskabsundersøgelse fra 2013, at 45 procent af de adspurgte nydanskere i 2013 havde oplevet at blive diskrimineret på grund af deres etnicitet inden for det seneste år. Det var det samme antal som i 2012. Undersøgelsens resultater indikerer, at særligt unge nydanskere oplever diskrimination, og at diskriminationen hovedsageligt sker i forbindelse med jobsøgning og ved besøg på caféer, barer og diskoteker. Hver fjerde nydansker mellem 18 og 29 år blandt undersøgelsens respondenter havde således oplevet diskrimination ved jobsøgning, og hver fjerde havde oplevet diskrimination på en café, en bar, et diskotek eller lignende²⁶.

Oplevet diskrimination på grund af handicap

Det fremgår af SFIs undersøgelse SHILD (Survey of Health, Impairment and Living Conditions in Denmark) fra 2012, at 13 procent af den voksne danske befolkning med funktionsnedsættelser angiver, at de har oplevet diskrimination på grund af deres funktionsnedsættelse. Ser man alene på personer med fysisk funktionsnedsættelse, har 12 procent oplevet diskrimination på grund af funktionsnedsættelsen. Det svarer til 93.000 personer. 20 procent af befolkningen med psykisk funktionsnedsættelse angiver, at de har oplevet diskrimination på grund af deres funktionsnedsættelse. Det svarer til 51.000 personer. Oplevelsen af diskrimination stiger med funktionsnedsættelsens grad. Således oplever 23 procent af befolkningen med større fysisk funktionsnedsættelse diskrimination, mens tallet er 32 procent for befolkningen med større psykisk funktionsnedsættelse²⁷.

²⁶ Ankestyrelsen (2015) "Medborgerskab, Ligebehandling og Selvbestemmelse i Danmark"

²⁷ Damgaard, Malene mfl. (2013): "Hverdagsliv og levevilkår for mennesker med funktionsnedsættelse"

8.2 Forskel mellem oplevet diskrimination og anlagte sager

Der er betydelig forskel på antallet af nævnssager og det indsamlede antal domstolssager i kortlægningsperioden over for tallene for oplevet diskrimination. I 2013 oplevede 45 procent af nydanskere med ikke-vestlig baggrund diskrimination, og i 2012 oplevede 13 procent af befolkningen med funktionsnedsættelse diskrimination. Heroverfor har der været 236 nævnssager, og det har været muligt at indsamle 58 domstolssager om diskrimination inden for kortlægningsperioden.

Som del af denne kortlægning er der foretaget en interviewundersøgelse blandt 30 fagpersoner med analytisk og/eller praktisk ekspertise inden for området. Resten af kapitlet er baseret på interviewundersøgelsen og handler om forskellige mulige forklaringer på den store forskel mellem tallene for oplevet diskrimination og det antal nævns- og domstolssager, som er fremkommet i kortlægningen. Forklaringerne er inddelt således:

- Barrierer for at anlægge etnicitetssager ved Ligebehandlingsnævnet
- Barrierer for at anlægge sager om race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse ved domstolene
- Barrierer for at anlægge handicapsager ved Ligebehandlingsnævnet
- Barrierer for at anlægge handicapsager ved domstolene

8.3 Barrierer for at anlægge etnicitetssager ved Ligebehandlingsnævnet

Manglende viden om rettigheder og tillid til myndighederne

Flere eksperter peger på, at en væsentlig forklaring på forskellen mellem tallene for oplevet diskrimination blandt nydanskere og antallet af anlagte etnicitetssager ved Ligebehandlingsnævnet er, at denne gruppe typisk ikke kender til deres rettigheder under diskriminationslovgivningen.

Hvis den krænkede kender til sine rettigheder, kan den næste udfordring være, at vedkommende ikke har tillid til, at krænkelsen vil blive taget alvorligt, og at vedkommende kan få oprejsning i det juridiske system. Der er en udbredt indstilling blandt etniske minoritetsgrupper om, at det "ikke kan betale sig" at gå til nævn eller domstole. Mange personer fra denne gruppe oplever, at de ikke bliver lyttet til eller taget alvorligt, hvis de skulle henvende sig til politiet. Det udgør også en barriere, at det tager lang tid og meget energi at føre en sag, og at kompensationsniveauet for denne type sager er relativt lille. Fortællingen om, at det ikke kan betale sig at søge juridisk oprejsning for diskrimination, spredes hurtigt i minoritetsmiljøer, så snart en person har haft en skuffende oplevelse.

Begrænset mulighed for bevisførelse ved Ligebehandlingsnævnet

Nogle eksperter har peget på, at der også kan være barrierer ved Ligebehandlingsnævnet. Nævnet har for det første begrænsede muligheder for at modtage bevisførelse. I mange tilfælde er det nødvendigt at have meget klare beviser for den påståede diskrimination, såsom lydoptagelser eller fotografier. Hvis man ikke har denne type beviser, bliver det klagers påstand mod indklagedes påstand, og så har Ligebehandlingsnævnet ikke mulighed for at

træffe afgørelse i sagen, fordi der er behov for mundtlige parts- og vidneafhøringer. Det kan være svært at indhente bevismateriale for den krænkede part, fordi der er tale om en i forvejen ydmygende oplevelse.

Det ville, ifølge disse eksperter, kunne styrke retssikkerheden både for klagerne og for de indklagede, hvis nævnet havde beføjelser til at modtage mundtlig bevisførelse. Der er eksempler på, at indklagede har oplevet, at deres retssikkerhed blev krænket, i tilfælde hvor nævnet har truffet en afgørelse, selvom den indklagede part har fremført, at sagen burde videregives til en domstol, fordi der var behov for parts- og vidneafhøring.

Modvilje mod at anvende diskriminationslovgivningen i praksis

I administrative klageinstanser, retshjælpskontorer og interesseorganisationer er der til en vis grad en praksis med at prioritere praktiske løsninger på de enkelte situationer frem for at insistere på en rettighedsbaseret tilgang. Der er flere eksempler på, at man bevidst fravælger at gøre diskrimination gældende og i stedet vælger at "vinkle" klagen anderledes. Nogle fagpersoner forklarer, at bevisførelsen er for svær på diskriminationsområdet, og at man derfor kan komme længere med at indgive en klage på andre grundlag. Andre forklarer, at det sjældent hjælper på det oprindelige problem at beskyldte nogen for at udøve diskrimination, og at man kommer længere med dialog.

Den nuværende danske diskriminationslovgivning stiller meget høje krav til enkeltpersoner, og den resulterer i sagsforløb, som har et meget bagudrettet fokus. Det har den effekt, at det bliver ødelæggende for forholdet mellem den diskriminerede og den diskriminerende part, når der bliver anlagt en sag. Derfor kan man i mange tilfælde komme ud for, at den diskriminerede part fravælger at føre sagen og i stedet prioriterer relationen til den diskriminerende part.

8.4 Barrierer for at anlægge sager om race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse ved domstolene

Økonomisk og ressourcemæssig udfordring

For personer, der føler sig diskrimineret på grund af deres race, hudfarve, religion eller tro, nationale eller etniske oprindelse er det ofte en stor økonomisk og ressourcemæssig udfordring ved at føre en sag ved domstolene. Det er udbredt, at krænkede personer i første omgang går til det administrative system såsom borgerrådgivere eller til Ligebehandlingsnævnet. Denne proces kan i sig selv være udmattende og fratage den krænkede person energien til at gå til domstolene.

Manglende bevågenhed i fagbevægelsen

Samlet set er der flere handicapsager, hvor den påberåbte diskrimination forgår på arbejdsmarkedet, end blandt sagerne om race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse. Mens 118 af handicapsagerne handler om arbejdsmarkedsforhold, handler kun 59 af sagerne om race, hudfarve eller etnicitet om arbejdsmarkedsforhold. Derudover må det bemærkes, at kun 3 af de arbejdsmarkedsrelaterede sager om race, hudfarve eller etnicitet er anlagt ved domstolene, mens 44 af handicapsagerne er anlagt ved domstolene. Alt i alt kan

man altså se ud fra tallene, at det i højere grad lykkes for personer med funktionsnedsættelse at få støtte til at føre en sag ved domstolene om diskrimination på arbejdspladsen.

Fagforeningerne beretter dels, at de ikke modtager mange henvendelser om den type diskrimination fra deres lokalafdelinger. Én forklaring er altså, at personer med etnisk minoritetsstatus ikke henvender sig til fagforeninger med oplevelser af diskrimination. I interviewundersøgelsen er det dog også blevet forklaret, at der mangler interkulturel træning i tillidsværket, hvor man kan blive affejet som "følsom", hvis man påpeger diskrimination. Ved Institut for Menneskerettigheder har man en betænkning ved fagforeningernes bevidsthed om diskrimination på grund af netop race, hudfarve, religion eller tro, national eller etnisk oprindelse. Der lader til at være større bevågenhed i fagbevægelsen over for diskrimination på grund af fx handicap.

8.5 Barrierer for at anlægge handicapsager ved Ligebehandlingsnævnet

Manglende beskyttelse uden for arbejdsmarkedet

Den danske lovgivning beskytter på nuværende tidspunkt ikke handicappede personer mod diskrimination uden for arbejdsmarkedet. Det er kun *Forskelsbehandlingsloven*, der dækker arbejdsrelaterede situationer såsom afskedigelse, løn- og ansættelsesforhold, der inkluderer handicap som diskriminationsgrundlag.

Overordnet er den danske tilgang til diskriminationsspørgsmål baseret på en arbejdsmarkedsmodel, hvor arbejdsmarkedet reguleres gennem aftaler mellem parterne frem for gennem lovgivning, mens den lovgivende magt til en vis grad holder sig fra at udstede enkeltrettigheder. Denne tilgang adskiller sig fra den rettighedsbaserede tilgang i de internationale konventioner, som Danmark har underskrevet.

Det ville være muligt, og ifølge flere fagpersoner ønskværdigt, for Danmark at indføre en bred beskyttelse mod diskrimination på grund af handicap i lovgivningen. Man kunne fx tage udgangspunkt i den lovgivning, som er blevet implementeret i andre lande såsom Sverige og Norge. Det ville sandsynligvis være forbundet med udfordringer at indføre et sådant forbud. Det vil være nødvendigt at finde en balance mellem at tildele rettigheder til personer med funktionsnedsættelser, uden dog at pålægge virksomheder en for stor byrde i forhold til at sikre tilgængelighed.

Arbejdsgiveres sociale engagement

Mens det altså er muligt at anlægge handicapsager om arbejdsmarkedsrelateret diskrimination ved Ligebehandlingsnævnet, påpeger flere fagpersoner, at der på den anden side er et ønske om at støtte virksomheders villighed til at ansætte personer fra minoritetsgrupper og personer med funktionsnedsættelser. I den sammenhæng kan det være ødelæggende med sager, hvor arbejdstagere påberåber sig diskrimination. Der kan være en motivation til at fravælge den rettighedsbaserede tilgang for i stedet at prioritere virksomhedernes frivillige indsats.

Flere af de adspurgte fagpersoner beskriver desuden, at det generelt er vigtigt med klarhed om retstilstanden, hvis man vil støtte arbejdsgiveres mulighed for at ansætte personer fra

minoritetsgrupper og med funktionsnedsættelser. Siden EU godkendte FNs Handicapkonvention i 2009, har der ved de danske nævn og domstole været en usikkerhed om, hvilket handicapbegreb, der lå til grund for Forskelsbehandlingsloven.

8.6 Barrierer for at anlægge handicapsager ved domstolene

Årsager til at føre sag ved domstolene

Langt størstedelen af handicapsager bliver anlagt med støtte fra fagforeningerne. Når en fagforening vælger at føre sagen ved domstolene, skyldes det typisk et behov for mundtlige parts- og vidneafhøringer, hvilket der i mange handicapsager er behov for.

Derudover har det en betydning, at der inden for kortlægningsperioden har været en afgørende dom fra EU-domstolen, hvorved den juridiske definition på handicap, som ligger til grund for *Forskelsbehandlingsloven*, er blevet ændret. I en dansk kontekst har der været behov for at fastslå, hvordan handicap skulle forstås, og derfor har fagforeningerne anlagt en række sager ved domstolene for at udvikle retspraksis på området.

Flest sager om afskedigelse

Størstedelen af handicapsagerne handler om afskedigelse. Ved Ligebehandlingsnævnet er det 45 ud af 79 sager, og ved domstolene 38 ud af 43 sager, som handler om afskedigelse. *Forskelsbehandlingsloven* giver også mulighed for at anlægge sag på grund af forhold såsom løn- og ansættelsesforhold samt jobsøgning og –annoncering, men disse diskriminationsgrunde ligger i mindre omfang til grund for handicapsager.

Denne tendens kan forstås ved at se på relationen mellem den krænkede part og den diskriminerende part. Det vil i de fleste tilfælde påvirke forholdet mellem arbejdstager og arbejdsgiver negativt, hvis arbejdstager anlægger en diskriminationssag. Siden personer med funktionsnedsættelse i forvejen kan have sværere ved at få et job end andre, må man formode, at de har interesse i at beholde deres job og derfor kan fravælge at anlægge en sag, selvom de måtte opleve diskrimination. Denne forklaring går i tråd med de tidligere nævnte kommentarer om, at diskriminationslovgivningen er bagudskuende og stiller høje krav til enkeltpersoner.

LITTERATUR

- Ammer, Margit mfl., Human European Consultancy & Ludwig Boltzmann Institut für Menschenrechte (2010): *"Study on Equality Bodies set up under Directives 2000/43/EC, 2004/113/EC and 2006/54/EC, Synthesis Report"*
- Ankestyrelsens medborgerskabsundersøgelse (2015): *"Medborgerskab, Ligebehandling og Selvbestemmelse i Danmark, Det nationale integrationsbarometer"*
- Anklagemyndighedens Vidensdatabase (RM2-2011): *"Behandling af sager om overtrædelse af straffelovens §266b, lov om forbud mod forskelsbehandling pga race mv – og sager, hvor der er spørgsmål om anvendelse af straffelovens §81, nr.6"*
- Balvig, Flemming mfl (2013): *"Udsathed for vold og andre forme for kriminalitet. Offerundersøgelserne 1995-96 og 2005-12"*
- CEPOS (2008): *"Oplevet diskrimination på arbejdsmarkedet"*
- Connecting Minds mfl.(2012): *"Bliver nydanske gastronomelever udsat for diskrimination, når de søger praktikplads?"*
- Crowley, Niall, Equinet (2014): *"Equality Bodies and the Europe 2020 Strategy"*
- Damgaard, Malene mfl. (2013): *"Hverdagsliv og levevilkår for mennesker med funktionsnedsættelse"*
- DRC, Dokumentations- og Rådgivningscentret om Racediskrimination (2012): *"Diskrimination og hadforbrydelser fra Københavns Kommune"*
- Equinet. European network of equality bodies (2012): *"Equality Bodies – Current Challenges"*
- Equinet. European network of equality bodies (2012): *"Equality Bodies Combating Discrimination on the Ground of Racial or Ethnic Origin"*
- Equinet European network of equality bodies (2014): *"The bigger picture: equality bodies as part of the national institutional architecture for equality"*
- Equinet European network of equality bodies (2014): *"Positive Action Measures. The Experience of Equality Bodies"*
- European Commission (2008): *"Eurobarometer. Discrimination in the European Union: Perceptions, Experiences and Attitudes"*
- European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) (2012): *"ECRI report on Denmark. Fourth monitoring cycle."*
- FRA, European Union Agency of Fundamental Rights (2009): *"EU-MIDIS – et overblik. Indledning til FRA's EU-undersøgelse om forskelsbehandling"*

FRA, European Union Agency of Fundamental Rights (2012): *"Minorities as Victims of Crime. Data in Focus Report, EU-MIDIS"*

FRA, European Union Agency of Fundamental Rights (2012): *"Bringing rights to life: the fundamental rights landscape of the European Union"*

FRA, European Union Agency of Fundamental Rights (2012): *"Access to Justice in Cases of Discrimination in the EU: Steps to further equality"*

FRA, European Union Agency of Fundamental Rights (2014): *"Discrimination and hate crime against Jews in EU member states: experiences and perceptions of antisemitism"*

FRA, European Union Agency of Fundamental Rights (2015): *"Equal protection for all victims of hate crime. The case of people with disabilities"*

Graversgaard, John (2014): *"Strukturel racisme i Danmark"*, Kritisk Debat

Institut for Menneskerettigheder (2007): *"Effektiv beskyttelse mod diskrimination – om retlige og faktiske tiltag"*

Institut for Menneskerettigheder (2008): *"Rapport om omfanget af diskrimination og hadforbrydelser i Københavns Kommune"*

Institut for Menneskerettigheder (2011): *"Hadforbrydelser i Danmark – vejen til en effektiv beskyttelse"*

Institut for Menneskerettigheder (2011): *"Begrebskatalog"*

Institut for Menneskerettigheder (2012): *"Antidiskrimination og ligebehandling. Lærervejledning og øvelser til udskolingen"*

Institut for Menneskerettigheder (2012): *"Inspiration til ligebehandling i kommunale serviceydelser"*

Institut for Menneskerettigheder (2014): *"Analyse: Lige adgang til varer og tjenesteydelser for begge køn"*

Institut for Menneskerettigheder (2014): *"Parallel report to the UN Committee on the rights of persons with disabilities"*

Institut for Menneskerettigheder (2015): *"Handicap. Status 2014-15"*

Institut for Menneskerettigheder (2015): *"Etnisk oprindelse. Status 2014-15"*

Institut for Menneskerettigheder (2015): *"Gennemførelse af menneskeretten. Status 2014-15"*

Institut for Menneskerettigheder (2015): *"Menneskerettigheder på dagsordenen. Beretning 2014-15"*

Jensen, Tine Gudrum mfl./SFI (2012): *"Måling af diskrimination på baggrund af etnisk oprindelse"*

Justitsministeriet, Udvalget om inkorporering mv. inden for menneskeretsområdet (2014): *"Betænkning 1546 om inkorporering mv. inden for menneskeretsområdet"*.

Københavns Kommune, Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen (2013): *"Inklusionsundersøgelse 2012"*

Ligebehandlingsnævnets Årsberetning (2014): *"Ligebehandlingsnævnets Årsberetning 2009-2013"*

Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, Regeringens arbejdsgruppe for bedre integration (2011): *"Medborgerskab i Danmark"*

Mhtconsult (2014): *"Diskriminationsvejledere i Københavns Kommune"*

Necef, Mehmet Ümit (2009): *"Diskriminations forskellige ansigter"*

Nørregård-Nielsen og Rosenmeier (2007): *"Nydanskere i nattelivet"*

Olsen, Birgitte Kofod (2008): *"Den mangfoldige domstol"*, Danmarks Domstole, nr. 43

Open Society Foundations (2011): *"Muslimer i København"*

PET (2009-2015): *"RACI rapporter"*

Thorsen, Mira Skadegaard (2014): *"Vi benægter strukturel diskrimination"*, Politiken

Udvalget om implementeringen i dansk ret af direktivet om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse (Ligebehandlingsudvalget) (2002): *"Gennemførelsen i dansk ret af direktiv om etnisk ligebehandling. Betænkning nr. 1422"*

WEB:

Retsinformation, *Racediskriminationsloven* (sidst hentet 15.06.15):

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=59249>

Danmarks Statistik, om andelen af antal borgere i regionerne med vestlig- og ikke vestlig indvandrerbaggrund (sidst hentet 15.06.15):

<http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1920>